

**Česká zemědělská univerzita v Praze**

**Provozně ekonomická fakulta**

**Katedra ekonomiky**



**Bakalářská práce**

**Mezinárodní obchod v České republice**

**Michaela Krausová**

© 2017 ČZU v Praze

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michaela Krausová

Provoz a ekonomika

Název práce

**Mezinárodní obchod v České republice**

Název anglicky

**International trade in the Czech Republic**

---

### Cíle práce

Cílem práce je analýza mezinárodního obchodu s ohledem na nadnárodní organizace a zahraniční politiku státu a zachycení vývoje zahraničního obchodu v České republice.

### Metodika

V rámci nadnárodních organizací se práce zaměřuje především na Evropskou unii a její zahraniční politiku, kde podrobněji rozebírá problematiku DPH. Použitá data pocházejí především z šetření Českého statistického úřadu.

## Doporučený rozsah práce

40 – 60 stran

## Klíčová slova

Nadnárodní organizace, Evropská unie, DPH, Vývoj zahraničního obchodu, Česká republika, Mezinárodní měnový fond, Měnová unie, Světová obchodní organizace, Zahraniční politika.

---

## Doporučené zdroje informací

BENDA, V. – TOMÍČEK, M. *DPH u intrakomunitárních dodávek a dovozu a vývozu zboží : praktické postupy uplatňování daně s využitím příkladů*. Praha: BOVA POLYGON, 2015. ISBN 978-80-7273-174-9.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945 – 2008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4

KRALAS, Jan. *Mezinárodní organizace: Systémy spolupráce mezi státy*. 1. vyd. Praha: SLON, 2015. ISBN 978-80-7419-179-4

MAREK, D. – BAUN, M J. *Česká republika a Evropská unie*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

---

## Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

## Vedoucí práce

doc. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

## Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2017

**prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.**

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 3. 2017

**Ing. Martin Pelikán, Ph.D.**

Děkan

V Praze dne 09. 03. 2017

### **Čestné prohlášení**

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Mezinárodní obchod v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2017

---

## **Poděkování**

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Mansooru Maitahovi, Ph.D. et Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a vstřícnost při vypracování bakalářské práce.

# Mezinárodní obchod v České republice

## Souhrn

Práce se zaměřuje především na zahraniční politiku s ohledem na nadnárodní organizace, především Evropskou unii. Řeší problematiku DPH při obchodu se zeměmi mimo Evropskou unii a zachycuje vývoj mezinárodního obchodu v České republice a Československu.

Zahraniční politika je proexportní, tedy Česká republika má několik institucí pro podporu exportu, které jsou v práci podrobněji popsány. Kromě vlastní zahraniční politiky uplatňuje ČR jakožto člen Evropské unie společnou zahraniční politiku.

Česká ekonomika se již od vzniku Československa dá charakterizovat jako otevřená. Výjimku tvořilo období po druhé světové válce do roku 1989, ovšem i zde probíhal mezinárodní obchod.

Vlastní část práce je zaměřena na dvě problematické oblasti. První problematikou je vstup do měnové unie, které má své příznivce i odpůrce. Práce tedy rozebírá jednotlivá kritéria pro vstup do unie a vyzdvihuje nejdůležitější možné přínosy i rizika.

Druhou problematikou je aktuálně velice diskutované téma – opuštění Evropské unie. Další část je tedy zaměřena na vystoupení Velké Británie z EU, rizika s tím spojená pro Českou republiku a otázka vystoupení ČR z evropské unie.

**Klíčová slova:** Nadnárodní organizace, Evropská unie, DPH, Vývoj zahraničního obchodu, Česká republika, Mezinárodní měnový fond, Měnová unie, Světová obchodní organizace, Zahraniční politika.

# International trade in the Czech Republic

## Summary

My thesis focuses on foreign politics with heed on multinational organizations, mainly on the European Union. It solves the problematics of VAT in trades with countries outside the European Union and captures the development of trade in the Czech Republic and Czechoslovakia (zkontrolovat).

The Czech Republic has several institutions supporting export which are described more detailed in my thesis. Beside its own foreign politics, Czech Republic as a member of the European Union enforces common foreign politics.

Since the emergence of Czechoslovakia the Czech economics is characterized as opened except the period during the World War II till the year 1989, but even during that time the international trade took its place.

My thesis focuses on two problematic sections. The first problematic section is the input to the monetary Union which has its supporters, but also its opponents. The thesis analyzes each criteria for the input to the Union and highlights the most important benefits and risks.

The second problematic section focuses on the currently most (very) discussed topic – Great Britain leaving the European Union. This section is also focused on the risks connected with Great Britain leaving the EU for the Czech Republic and the question of the Czech Republic leaving the Union.

**Keywords:** Multinational organization, European Union, VAT, Evolution of international trade, Czech Republic, International Monetary Fund, Monetary Union, World Trade Organization, External policy.

# Obsah

<b>1 Úvod.....</b>	<b>11</b>
1.1 Cíl práce .....	11
1.2 Metodika .....	11
<b>2 Teoretická východiska .....</b>	<b>12</b>
2.1 Historie mezinárodního obchodu v České republice .....	12
2.1.1 Období první republiky.....	12
2.1.2 Období po druhé světové válce.....	14
2.1.3 Období po roce 1989.....	16
2.1.4 Česká republika a Evropská unie.....	17
2.1.4.1 Referendum o vstupu ČR do EU .....	19
2.2 Nadnárodní organizace.....	19
2.2.1 Všeobecná dohoda o clech a obchodu .....	20
2.2.2 Světová obchodní organizace .....	21
2.2.2.1 Organizační struktura a rozhodovací procesy .....	21
2.2.2.2 Překážky v obchodě se zbožím.....	23
2.2.3 Mezinárodní měnový fond.....	24
2.2.3.1 Organizační struktura a rozhodovací procesy .....	25
2.2.4 Evropská unie .....	25
2.2.4.1 Vznik a vývoj .....	26
2.2.4.2 Nástroje společné obchodní politiky .....	28
2.2.4.3 Rozpočet EU.....	29
2.2.4.4 Preferenční systém.....	31
2.2.4.5 Orgány EU .....	31
2.2.4.6 Společná obchodní politika a ČR .....	32
2.2.4.7 Měnová unie .....	33
2.3 Zahraniční politika ČR.....	35
2.3.1 Podpora exportu.....	35
2.3.2 Exportní strategie.....	37
2.4 DPH.....	38
2.4.1 Pořízení ze zahraničí.....	38
2.4.1.1 Místo plnění.....	39
2.4.1.2 Osoba povinná k dani .....	40



2.4.1.3	Vznik daňové povinnosti .....	40
2.4.1.4	Výpočet daně .....	40
2.4.1.5	Nárok na odpočet DPH.....	41
2.4.2	Vývoz zboží mimo EU .....	41
2.4.2.1	Místo plnění.....	42
2.4.2.2	Osoba povinná k dani .....	42
2.4.2.3	Výpočet daňové povinnosti .....	42
<b>3</b>	<b>Vlastní práce .....</b>	<b>43</b>
3.1	Vstup ČR do evropské měnové unie .....	43
3.1.1	Kritérium cenové stability .....	43
3.1.2	Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.....	45
3.1.2.1	Kritérium veřejného deficitu .....	45
3.1.2.2	Kritérium veřejného dluhu .....	46
3.1.3	Kritérium stabilního kurzu a měny .....	46
3.1.4	Kritérium stability úrokových sazeb.....	48
3.1.5	Shrnutí.....	48
3.2	Vystoupení z EU .....	50
3.2.1	Velká Británie .....	50
3.2.1.1	Dopady na ČR .....	52
3.2.2	Česká republika.....	53
3.3	Zahraníční obchod ČR .....	55
3.4	Obchod České republiky a Německa .....	58
3.5	Zahraníční obchod s Čínou .....	62
3.6	Zahraníční obchod ČR a Slovenska .....	65
<b>4</b>	<b>Zhodnocení výsledků .....</b>	<b>67</b>
4.1	Směr české ekonomiky .....	67
4.2	Evropská unie.....	67
4.3	Měnová unie.....	67
4.4	Zahraníční obchod České republiky.....	68
<b>5</b>	<b>Závěr.....</b>	<b>69</b>
<b>6</b>	<b>Seznam použitých zdrojů .....</b>	<b>70</b>
<b>7</b>	<b>Přílohy .....</b>	<b>73</b>

## **Seznam obrázků**

Obrázek 1: Území Evropské unie .....	27
Obrázek 2: Státy platící společnou měnou EUR .....	34
Obrázek 3: Umístění kanceláří CzechTrade .....	36
Obrázek 4: Simulace CZK v mechanismu směnných kurzů .....	47
Obrázek 5 - Výsledky referenda o vystoupení z EU .....	51

## **Seznam tabulek**

Tabulka 1 - Veřejný deficit a dluh k HDP v roce 2016 .....	45
Tabulka 2 - Rozdělení hlasů v referendu Velké Británie.....	52
Tabulka 3: Vybrané produkty vývozu 2015 .....	56
Tabulka 4: Zahraniční obchod s Německem v roce 2016 (mil. Kč).....	58
Tabulka 5: Nejvyváženejší zboží z ČR do Číny .....	64

# 1 Úvod

Mezinárodní obchod je bezesporu důležitou součástí dnešní ekonomiky. Do zahraničního obchodu zasahuje nejen vláda a státní instituce, ale i mezinárodní organizace, které mají za cíl zajistit volný obchod, snaží se tedy o odstranění bariér v mezinárodním obchodě.

V posledních letech jsou zvláště diskutovaná témata ohledně Evropské unie, která má vliv na zahraniční politiku České republiky ze všech nadnárodních organizací nejvíce. Jedná se o organizaci s nejvyšší integrací, která aplikuje společnou zahraniční politiku. Vlastní práce se proto zaměřuje na problematiku vystoupení z Evropské unie, která je v posledních měsících díky Velké Británii velice diskutovaným tématem. Dále se v rámci Evropské unie zaměřuje na vstup do měnové unie a s tím spojenými Maastrichtskými kritérii.

Práce se také zaměřuje na problematiku DPH, která není jednoduchá. Mnohdy je náročné určit, kdo má daň přiznat, kdy povinnost vzniká apod. Daň z přidané hodnoty je obsáhlé téma, práce se proto zaměřuje pouze na DPH ve vztahu s obchodem mimo Evropskou unii.

## 1.1 Cíl práce

Cílem práce je analýza mezinárodního obchodu s ohledem na nadnárodní organizace a zahraniční politiku státu a zachycení vývoje zahraničního obchodu v České republice.

## 1.2 Metodika

V rámci nadnárodních organizací se práce zaměřuje především na Evropskou unii a její zahraniční politiku, kde podrobněji rozebírá problematiku DPH. Použitá data pocházejí především ze šetření Českého statistického úřadu. V práci budou použity deskriptivní a komparativní metody zkoumání.

## 2 Teoretická východiska

### 2.1 Historie mezinárodního obchodu v České republice

Mezinárodní obchod v České republice tak, jak ho známe dnes, se vyvíjí již několik let a je důležité si uvědomit, kolika transformacemi musel projít, než dosáhl dnešní podoby. Vývoj mezinárodního obchodu v České republice je tak, jako celá historie České republiky úzce spojena s Československem. První zkoumané období je proto období po vzniku Československa, kdy se jako stát začalo zapojovat do mezinárodních obchodů.

#### 2.1.1 Období první republiky

Před vznikem Československé republiky byl zhotoven návrh zákona, který mimo jiné obsahoval zřízení vlastní státní banky, návrhy zdanění a počítalo se také s vlastní měnou, což předpokládalo měnovou reformu. Dále se počítalo s regulací dovozu a vývozu a s tím spojeným zřízením dovozních a vývozních společností a devizové ústředny při MF.

Československé podniky měly najednou výrazně omezený vnitřní trh, a tak využívaly možnosti exportu. Snažili se proniknout především do okolních států, které stejně jako Československo, byly na trhu nové (Skřivan, 2009). Překážkou se ovšem stala cla, která ostatní státy nasadila několikanásobně vyšší, než byly za Rakousko-Uherska. V Československu byla cla navržena nízká, avšak z řad domácích podnikatelů se nesetkala s úspěchem. Nakonec se tedy přidala k ostatním zemím s vysokými cly (Lacina, Hájek, 2002).

Poloha státu také nebyla výhodnou, jelikož většinou nevedla cesta přímo k odbytí, ale zprostředkovaně. Jako vnitrozemský stát nemělo Československo své přístavy a bylo tedy závislé na dohodě s ostatními státy.

Stát reguloval zahraniční obchod, jeho cílem bylo především dostat do země potřebné komodity, jako např. potraviny, dále bylo také v zájmu vyvážet zboží a tím přinášet do poklady devizy. Fungovalo zde také tzv. povolovací řízení, které vykonávala především Československá dovozní a vývozní komise. Toto řízení bylo časem odstraněno. Nejdříve bylo zrušeno pro vývoz a až následně pro dovoz (Skřivan, 2009).

Při vzniku Československa se také objevil návrh na vytvoření celní unie s dalšími vzniklými státy. To se nakonec nestalo především z obavy, že by Československo přišlo o svou nezávislost.

Úzkou spojitost s mezinárodním obchodem má také dopad inflace. První krok, který tehdejší vláda podnikla, byla měnová reforma. Vlastní měna poskytla vládě nástroj k ovlivnění inflace, která v Československu s porovnáním s ostatními státy střední Evropy, nerostla po válce tak rychle (Lacina, Hájek, 2002). Později byla prosazována deflační politika a export se tak velice zdražil (Skřivan, 2009). Následně vláda začala prosazovat stabilní měnu, kterou se podařilo zpevnit, a to oproti ostatním nově vzniklým státům velice brzy (Lacina, Hájek, 2002)

Československému exportu pomohla také situace, kdy Německo neplatilo reparační platby. Na základě toho bylo Porúří okupováno vojsky Francie a Belgie. Právě Porúří bylo centrem průmyslu, a tak pro ostatní státy (včetně Československa) vznikl nový prostor na trhu. Československo tohoto místa na trhu využilo a export opět rostl.

Nadále se obchod vyvíjel příznivě, byla větší ochota liberalizovat mezinárodní obchod. Avšak opět se objevil problém celní politiky (Lacina, Hájek, 2002). Cla Československa v porovnání se zaostalejšími státy nebyla příliš vysoká, avšak v porovnání s vyspělými evropskými státy byla pro mezinárodní obchod nepříznivá. Sjednávaly se různé dohody o nižších clech, což obchody ulehčilo. Problém nastal především v roce 1925, kdy byla prosazena vysoká agrární cla. Na základě tohoto zvýšení některé státy reagovaly zvýšením cel pro průmyslové výrobky z Československa. Dalším problémem se staly rozsáhlé půjčky Německu, které tak rozšiřovalo a modernizovalo průmysl a na trhu tak opět mohlo konkurovat ostatním státům, včetně Československa (Skřivan, 2009).

Na podzim roku 1925 vznikl spolek MWT (Mitteleuropäischer Wirtschaftstag), který podporoval celní unii ve střední Evropě. Na memorandu v Ženevě doporučil řešit oblasti cla, dopravy a valut. Představa byla taková, že si členské státy budou poskytovat preferenční cla, a to přibližně v oblastní dřívější monarchie.

Československo bylo pro preferenční cla, avšak mezi nástupnickými státy. Na hospodářské konferenci, která se konala roku 1927 v Ženevě, se Československo snažilo taková preferenční cla prosadit. Narazilo ale na odpor států, které prosazovali obchodní liberalismus a jeho návrh neprošel.

V roce 1931 uzavřelo Rakousko s Německem celní unii, která se přímo dotkla právě Československa. Dohoda zahrnovala stejné celní sazebníky, dohody uzavírané společně a zrušení všech dovozních i vývozních zákazů. Zda je unie slučitelná ženevským protokolem projednávala Rada Společnosti národů. Rakousko zasáhla finanční krize, na základě které, padla vláda a nové vládě se unie stala přítěží. Krize se však nedotkla pouze Rakouska, ale i na Československo měla výrazný dopad. Bylo totiž příliš závislé na exportu a světovém obchodu, který v krizi zaznamenal pokles a tím i zasáhl československý export (Lacina, Hájek, 2002).

V polovině 30. let byl zřízen jeden řídicí orgán Malé dohody – Hospodářská rada. Malá dohoda zahrnovala Československo, Jugoslávii a Rumunsko. Zajišťovala především regionální bezpečnost a hospodářskou spolupráci. Než dohody zasedla poprvé, připravilo Československo rámcový hospodářský program. Obsahoval především oblast cla, zákonodárství a regulace importu a exportu. Agrární strany kladly odpor, usilovaly o soběstačnost v zemědělské výrobě, což nebylo možné, protože státy měly určené komodity k výměně. Výsledky ovšem neodpovídaly původní představě a nebyly příliš významné.

Mezinárodní vztahy se nadále přirostřovaly až do vypuknutí 2. světové války (Lacina, Hájek, 2002).

### 2.1.2 Období po druhé světové válce

Kvůli válce utrpělo Československo, ostatně jako všechny státy, rozsáhlé ztráty. Pozitivní bylo, že nedopadlo nejhůře. Sousední státy utrpěly mnohdy větší ztráty než Československo. Nebylo možné se se ztrátami vyrovnat z vlastních zdrojů, a tak se sjednávali úvěry od jiných států a dovážely různé dodávky pomoci.

Po skončení 2. světové války byla z důvodu nedostatku surovin, potravin a jiných základních potřeb, zrušena cla na dovážené zboží. Výjimku tvořil určitý sortiment zboží, jako např. tabákové výrobky. Až do 80. let clo prakticky nebylo vybíráno, což Československo vzhledem k mezinárodním smlouvám nemohlo přiznat. V praxi tedy clo podnikům zahraničního obchodu vyměřili a o clo snížili daňové odvody (Fabiánková, 2015)

V roce 1943 byla podepsána smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR. Tato smlouva určila další směřování Československé republiky. Zahraniční politika byla v rukou monopolu, který měl funkci ochrannou a rozvojovou. Ochranná funkce spočívala v ochraně před vyspělými západními státy a rozvojová funkce se zabývala rozvojem výrobních sil, zvyšováním produktivity práce, využití mezinárodní dělby práce a ekonomickou integraci s ostatními socialistickými zeměmi (Fojtíková, 2009).

V roce 1945 dostal ministr zahraničního obchodu od prezidenta republiky pravomoc co se týče řízení a kontroly zahraničního obchodu. V jeho kompetenci bylo prohlásit, že dovoz či vývoz zboží je zakázán, určovat rozsah a podmínky povolení, vydávat zákazy i příkazy k nákupu zboží v cizině a určovat, které podniky mají právo dovážet či vyvážet zboží.

Jednalo se tedy o ochranná opatření, která byla ovšem proti československým exportérům (Fabiánková, 2015).

Roku 1948 byl přijat zákon, který monopolní postavení v oblasti zahraničního obchodu předal specializovaným výsadním společnostem. Z počátku byly tyto organizace státní podniky spolu s kapitalistickými firmami, později šlo o akciové společnosti pro zahraniční obchod. Tyto akciové společnosti byly roku 1953 zrušeny a na jejich místo nastoupily podniky zahraničního obchodu.

Se vznikem federace v roce 1968 došlo opět ke změnám. Oblast zahraničních vztahů převzalo federální ministerstvo zahraničního obchodu, které mělo pravomoc k vytvoření obchodně politických podmínek, provádění plánovací činnosti, rozboru a kontroly ekonomických výsledků a k realizaci kádrové a personální politiky.

Toto ministerstvo dále delegovalo pravomoc k zahraničně obchodní činnosti organizacím zahraničního obchodu, což byly podniky zahraničního obchodu, akciové společnosti se sídlem v ČSSR a sdružením. Důvod k budování monopolu zahraničního obchodu bylo oddělení vnitřního a zahraničního trhu (Fojtíková, 2009).

V 80. letech se začalo uvažovat o změně celního systému. Jeho znovuzavedení mělo probíhat ve dvou etapách. V první etapě šlo o vyměření dle celního sazebníku, avšak vyměření bylo jen pro některé dovozce. Cla se opět netýkala obchodů, které probíhaly pod dohledem federálního ministerstva zahraničního obchodu. Clo nebylo vybíráno na základě

jasně dané legislativy, vybíralo se pouze od méně důležitých obchodních partnerů a pouze na některé zboží. Cílem bylo připravit podmínky pro řádné vybírání cel.

Druhá etapa zahrnovala rozšíření komodit zboží a subjektů, jimž bude clo vyměřeno. Opět byly vyjmuty obchody, které spadaly pod federální ministerstvo zahraničního obchodu. Dále byl podporován import z méně rozvinutých zemích, vůči kterým se uplatňovaly preference na dovozy (Fojtíková, 2009).

Z výše uvedeného vyplývá, že v obchodě probíhala diskriminace vůči některým zemím. Clo začalo řádně a dle legislativy plnit svou funkci až po roce 1989.

### 2.1.3 Období po roce 1989

Československo mělo ze zemí východního bloku zdánlivě nejlepší pozici, jeho HDP na obyvatele bylo mírně nadprůměrné. Export zboží byl ale složitý. Kvůli nenáročnosti trhů, na které Československo běžně dováželo zboží, nemohlo konkurovat výrobkům v západní Evropě. Vývoz do západních států tedy probíhal především ve formě jednodušších produktů. Největším problémem byla technická zaostalost za západními zeměmi, dovoz technologií ze západu ale nebyl možný, jelikož cizí měna byla na příděl. Byla tedy nutná spolupráce s východními státy (Myant, 2013)

V souvislosti s liberalizací zahraničního obchodu a tím přistoupení na světové ceny a směnitelnou měnu, došlo k růstu cen importu. Strategie ekonomické reformy vypracovaná v roce 1990 zahrnovala okamžité uvolnění zahraničního obchodu. Ve stejném roce byl schválen scénář ekonomické reformy, který obsahoval kromě jiného přístup k hospodářské politice. Vláda měla přistupovat restriktivně k fiskální a monetární politice a vést protiinflační politiku. Tento dokument měl vést k přebytkovému rozpočtu a k omezení soukromých úvěrů pomocí vysokých úroků.

V dokumentu se naopak vláda nezavázala k určitému směnnému kurzu a při nárazové liberalizaci zahraničního obchodu by to činilo velké problémy. Kurz by byl tak vysoký, že by došlo k velkému nárůstu cen u dovozového zboží. Vývoz by byl sice naopak levnější, avšak nevyvažoval by nízkou kvalitou oproti zboží ze západních zemí, tudíž by tato situace přinesla více škody než užitku. Nakonec se tedy dovoz uvolňoval postupně stejně jako směnný kurz, čímž se tomuto negativnímu jevu zabránilo (Fojtíková, 2009).



Dovoz v roce 1991, tedy v době ekonomické transformace, podléhal dvacetiprocentní příirážce, čímž chtěl stát chránit tuzemské výrobce. Příirážka byla ale přibližně stejně vysoká jako nepřímé daně tuzemských výrobků. Dalším nástrojem na ochranu vnitřního trhu byl směnný kurz, kde stát přistupoval k devalvaci měny.

Obchodní bilance vládu překvapila, když se vyvíjela, na rozdíl od ostatních makroekonomických ukazatelů, příznivěji, než se očekávalo. Očekávalo se, že dovoz vzroste v podstatě hned po otevření trhu, naopak vývoz se bude déle přizpůsobovat. Jednoduché zboží do západní Evropy se vyváželo velice rychle, naopak po západním zboží nebyla příliš vysoká poptávka vzhledem k úrovni příjmů (Myant, 2013)

Vývoz naopak zaznamenal výrazný pokles do zemí bývalého východního bloku, což zapříčinilo přibližně třetinu propadu HDP. Dovoz k nám pramenil převážně z bývalého Sovětského svazu, celkově byl nízký, díky čemuž vznikla aktivní obchodní bilance a předpokládaný pokles HDP v důsledku nižšího vývozu se tak neuskutečnil (Fojtáková, 2009)

Úkolem nově vzniklé České národní banky bylo stabilizovat směnný kurz. Tento úkol se jí dařilo plnit, avšak nebyla si jistá, zda je fixní směnný kurz pro ekonomiku prospěšný. V roce 1994 se ČNB domnívala, že je čas na revalvaci měny, jelikož celkový přebytek byl dle banky způsoben právě fixním kurzem. Dle zákona neměla ale pravomoc do kurzu zasahovat, pouze ho oznamovat. Chtěla tedy tento úkon provést ve spolupráci s vládou, která však tento návrh odmítla kvůli obavě z makroekonomické nestability.

Vyskytovaly se dva různé názory ke směnnému kurzu. Jeden upřednostňoval devalvaci, druhý revalvaci. Pro devalvaci měny byly především exportéři, protože nadhodnocený směnný kurz poškozuje právě vývoz. Naopak podle jiných by revalvace pozitivně ovlivnila modernizaci výroby u nás prostřednictvím importu nových technologií. Podle stejné skupiny lidí by revalvace export poškodila jen minimálně. Dle několika indicií lze ale tvrdit, že měna byla spíše podhodnocená než nadhodnocená (Myant, 2013)

#### **2.1.4 Česká republika a Evropská unie**

Vstup ČR do Evropské unie bezesporu ovlivnil zahraniční obchod země. Ekonomiku ovšem neovlivnil pouze vstup do EU jako takový, ale především příprava na samotný vstup. Po vzniku České republiky se vedly různé úvahy o integraci Evropy. Vláda si kladla

za cíl do EU vstoupit, čemuž předcházela řada kroků, které vedly ke splnění podmínek vstupu do EU.

Už od roku 1993 se naše vláda snažila uzavřít Asociační dohodu s EU, která by sjednotila legislativu a začala ČR integrovat do západní Evropy. V souvislosti s mezinárodním obchodem byl důležitý především volný pohyb zboží. Mělo dojít k postupnému odstranění cel a regulací na obou stranách. V praxi došlo k několika střetům, kdy realita neodpovídala sjednaným pravidlům, avšak v roce 2002 byla zóna volného obchodu skutečně vytvořena.

Jedním ze sporů bylo embargo na maso, masné a mléčné výrobky, které bylo uvaleno na východní země Evropy kvůli výskytu kulhavky a slintavky. Tato situace však nebyla řádně prověřena ani konzultována s představiteli ČR. Ti se domnívali, že EU tak brání svůj trh před konkurenčními zemědělskými výrobky. České výtku nakonec Evropské společenství uznalo jako oprávněné a na základě prošetření veterinárním výborem komise ES zrušilo embargo pro některé země, mezi které patřila i ČR (Myant, 2013)

Na schůzce v Kodani se roku 1993 jednalo o vstupu do EU. Na státy střední a východní Evropy byla kladena zvláštní kritéria. Jednalo se o kritéria politická, jako je dodržování lidských práv, stabilita institucí, které zajišťují demokracii a právní stát, nebo dodržování práv menšin. Druhé kritérium se týkalo hospodářství. ČR měla mít fungující tržní hospodářství a měla se umět vyrovnat s evropskou konkurencí a tržními procesy v EU. Poslední kritérium požadovalo schopnost převzít závazky vyplývající ze členství.

V roce 1997 Evropská komise na každou zemi, která se připravovala k vstupu do EU, vypracovávala posudek. Ten měl ukázat, jak si země vedou s integrací do EU. Hodnotily se právě výše zmíněná kritéria. Celkové hodnocení bylo spíše pozitivní, i když v dokumentu bylo poukázáno na řadu nedostatků.

Dále bylo uzavřeno Vstupní partnerství, které mělo ke každé ze zemí individuální přístup, každé zemi pomáhala s problémy, které byly zmíněné v Posudku. Cíle byly rozdělené na krátkodobé a střednědobé, přičemž u krátkodobých se předpokládalo splnění do konce roku.

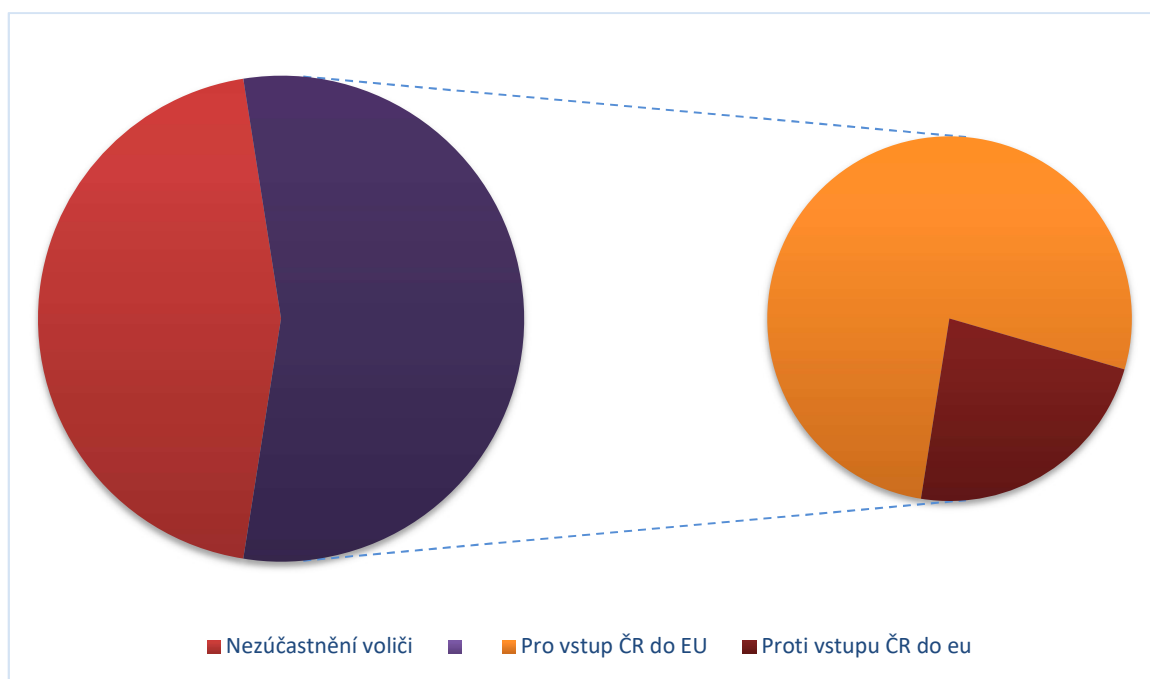
K posunu došlo na summitu v Lucemburku, kde se realizovala tzv. posílená předvstupní strategie, kde se jednalo se 6 zeměmi včetně ČR, které splňovaly nejlépe kodaňská kritéria (Vít, 2007)

Vstup do Evropské unie v roce 2004 opět ovlivnil zahraniční obchod. Česká republika začala uplatňovat společnou obchodní politiku, která je pro všechny země Evropské unie stejná, především se jedná o stejný postup členských zemí oproti třetím zemím. Nejedná se ale pouze o vztah se třetími zeměmi, ale i o jednotné celní sazebníky, uzavírání mezinárodních obchodních dohod, společná ochranná dovozní opatření i jednotná pravidla preferenčních systémů.

#### 2.1.4.1 Referendum o vstupu ČR do EU

V roce 2003 se v České republice konalo referendum o vstupu ČR do EU. K referendu dorazilo 55 % voličů, z toho 77 % procent se vyjádřilo pro vstup do Evropské unie. Data zobrazuje následující graf.

**Graf č. 1: Referendum o vstupu ČR do EU**



Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Ministerstva zahraničních věcí

## 2.2 Nadnárodní organizace

Po 2. světové válce se v Evropě objevily snahy o liberalizaci mezinárodního obchodu, které zahrnovaly bezcelní zóny a další odstranění překážek zahraničního obchodu. Liberalizace mnohostranného obchodu probíhala na základě několika principů. Princip

liberalizace, který zahrnoval odstranění překážek zahraničního obchodu, princip multilaterality, který předpokládá jednání více účastníků, princip konsolidace zahrnující zákaz zvýšení nastavených cel některé smluvní strany, princip nediskriminace, který zabezpečuje rovné zacházení a princip parity, který dbá na stejné zacházení s domácími i zahraničními výrobky (Fojtíková, 2009)

### 2.2.1 Všeobecná dohoda o clech a obchodu

V Ženevě roku 1947 vznikla Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), která měla prosazovat volný obchod.

GATT ihned po svém vzniku určila několik pravidel, kterými se smluvní strany měly řídit. Obchod by neměl zahrnovat jakékoliv diskriminace, což by zajistila klauzule nejvyšších výhod. GATT nesouhlasila s dovozními kvótami a jinými ochrannými opatřeními, než je clo. Poslední podmínka řešila otázku sporů, kde by se měly smluvní strany sejít a problém spolu konzultovat.

Jednání probíhalo v několika kolech, kdy se uzavíraly vždy dvoustranné dohody o clech. Problém nastal s nárůstem členů, kdy se řešilo více otázek a bylo složitější najít východisko vyhovující všem stranám. Došlo tedy k situacím, kdy důležité otázky projednávaly nejprve USA, Japonsko a Evropská hospodářská společenství a poté výsledky předložili ostatním státům, které je buďto přijaly, nebo odmítly. Jiná možnost se jim nenaskytovala (Vít, 2007).

Posledním kolem, které proběhlo, bylo tzv. Uruguayské kolo, které trvalo celých 8 let (1986–1994). V tomto kole se strany zavázaly ke snížení cel, snížení dovozu výrobků s clem nad 15 %, zvýšení celní vázanosti, dosažení tarifkace v zemědělství a k podepsání Dohody o obchodu s informačními technologiemi. Tarifkace v zemědělství znamenala zrušení všech ochran vnitřního zemědělského trhu a transformaci těchto opatření na cla. Dohoda o obchodu s informačními technologiemi přinesla závazek do roku 2005 odstranit veškerá cla týkající se IT (Fojtíková, 2009).

Na základě problémů, které nešlo řešit v rámci GATT, jako byl trh se službami či se zemědělskými výrobky, u kterých liberalizace zaostávala za ostatními trhy, začaly státy uzavírat dvoustranné obchody. Bylo zjevné, že organizace potřebuje jiné institucionální uspořádání pro zkvalitnění spolupráce. V roce 1994 byla podepsána Dohoda o založení

světové obchodní organizace (World Trade Organization – WTO). GATT ovšem tímto nezanikla, dále sloužila jako základ pro mnohostranné obchody ve WTO (Vít, 2007).

## 2.2.2 Světová obchodní organizace

WTO dává mnohostranným dohodám institucionální rámec, má organizační strukturu i právní subjektivitu. Na rozdíl od GATT se zaměřuje na všechny trhy mezinárodního obchodu, ne pouze na zboží. Cílem WTO je odstranění bariér, aby mohl mezinárodní obchod probíhat bez větších problémů, svobodně a spravedlivě.

WTO je rozsáhlá organizace, v roce jejího vzniku, tedy 1994, měla 134 členů, v dnešní době má již 160 členů. Mimo organizaci jsou v podstatě už jen menší rozvojové země.

WTO má stejně jako každá organizace několik pravidel a norem. Základními normami jsou norma liberalizace, nediskriminace a recipacity. Norma nediskriminace se zakládá na dvou principech, a to na doložce nejvyšších výhod a doložce národního principu. Doložka nejvyšších výhod stanoví, že když jedna země poskytne druhé zemi zvýhodnění na určitý výrobek, toto zvýhodněním platí plošně pro všechny země třetího světa. Existují ale výjimky, nejrozšířenější je v poslední době uzavírání dohod regionálního charakteru mezi skupinami států, na které se doložka nejvyšších výhod nevztahuje. Norma národního zacházení zaručuje stejné zacházení s výrobky z dovozu jako s výrobky tuzemskými. Norma recipacity znamená záruku, že země, která těží z otevřenosti ekonomiky jiné země, by měla jako protihodnotu poskytnout stejné podmínky.

Na druhou stranu WTO ale připouští situace, kdy je možné uvedené závazky nedodržet, a to v závislosti na vývoji ekonomiky. Pokud by totiž přijatá opatření ohrozila stabilitu země, je možné od nich dočasně odstoupit a chránit vnitřní trh (Karlás, 2015).

### 2.2.2.1 Organizační struktura a rozhodovací procesy

Každá země má jeden hlas v Ministerské konferenci, která představuje nejvyšší rozhodovací orgán WTO. Schází se alespoň jednou za dva roky a je utvořená ministry z každé země, kteří mají na starosti obchod. Na schůzích řeší sporné otázky ohledně obchodu a přijímá výsledky těchto debat.

Dalším důležitým orgánem je Generální rada, která se opět skládá z představitelů všech členských států. Představiteli každého státu se stává velvyslanec u organizace. Jednání Generální rady probíhají v odlišném čase než jednání Ministerské konference.

Generální rada se schází ve dvou různých formách, které se nazývají Těleso pro posuzování obchodní politiky a Těleso pro řešení sporů. Dále byly zřízeny tři orgány specializující se na danou oblast obchodu, a to Rada pro obchod se zbožím, Rada pro obchod se službami a Rada pro obchodní aspekty duševního vlastnictví (Karlas, 2015).

WTO nemá žádný orgán, který by suploval výkonnou moc, tedy kde by se scházeli představitelé jen několika států. Ve všech orgánech WTO je zastoupen každý členský stát. Zejména v dřívějších dobách fungování WTO se ovšem vyskytoval mechanismus zvaný zeleného pokoje, kde se scházeli právě představitelé několika států. Tyto schůze dokázaly několikrát překonat překážky mezi jednotlivými státy při vyjednávání, naopak kritizovány byly za to, že usnadňovaly silnějším zemím potlačovat ty slabší, tedy vést vyjednávání ve svůj prospěch. V poslední době se tento mechanismus spíše nevyužívá.

WTO má dále zřízený Sekretariát, který je vzhledem k velikosti organizace velice malý. Sekretariát zařizuje schůze zastupitelstva členských států a neovlivňuje jejich rozhodování. Ovšem v historii již byla zaznamenána situace, kdy do jednání zasáhl generální tajemník, který je vrchním představitelem Sekretariátu.

Rozhodovací procesy si WTO do určité míry zanechala tak, jak byly nastavené v GATT. Rozhodování tedy probíhá v několika kolech. Každé kolo je tvořeno několika fázemi, které zahrnuje předvyjednávání, vytváření agendy, vlastní vyjednávání a dovyjednávání uzavřených dohod. Důležitou fází je vytváření agendy, na kterou státy kladou velký důraz. V důsledku jednání se utvořily také neoficiální koalice, které navzájem podporovaly své zájmy. V minulosti se jednalo především o rozvojové země, které spojováním do koalic upevňovaly své postavení nebo o země s vysokým vývozem zemědělských výrobků, V současnosti jsou utvořeny především koalice, které lze rozdělit do tří kategorií. Koalice s obecnějším zaměřením, kde se sdružují státy dle regionu, koalice sdružující země s vysokou zemědělskou produkcí a koalice, které působí v ostatních oblastech, např. průmyslu (Karlas, 2015).

Dalším faktorem ovlivňující rozhodování je samozřejmě vliv zájmových skupin dané země. Každá věc je v podstatě projednávána na dvou úrovních, v daném státě pod vlivem

zájmových skupin a ostatních členů vlády a poté v organizaci s ostatními zastupiteli dané země.

#### 2.2.2.2 Překážky v obchodě se zbožím

Překážky v obchodě se zbožím mohou být buď tarifní, nebo netarifní. Mezi tarifní překážky se řadí především clo, které již za doby GATT bylo výrazně sníženo. Na přelomu 60. a 70. let 20. století, tedy v době světové krize ovšem došlo ke změně, jelikož se státy snažili chránit vnitřní trh. Největší problém představovaly zemědělské a textilní výrobky. U textilních výrobků byly zavedené množstevní kvóty, které se podařilo odstranit dohodou o textilech a oděvech. Na druhé straně odstranění kvót na oděvy zůstaly vysoké tarify, které i nadále chránily vnitřní trh. Co se týče zemědělských výrobků, tam také zůstaly tarify na vysoké úrovni po podepsání Dohody o zemědělství, ovšem veškeré netarifní překážky byly převedeny na tarifní.

Netarifní překážky zahrnují různé druhy. Prvním druhem je kvantitativní omezení, kdy dodavatelská země souhlasí s dodáním jen omezeného množství odběratelské zemi. Další formou netarifní překážky je administrativní překážka, která souvisí s převážením zboží z jedné země do druhé, tedy s překročením hranic. Do administrativních překážek spadají dovozní licence, celní osvědčení, pravidla původu a kontrola před odesláním (Karlas, 2015).

Třetím typem netarifní překážky jsou státní subvence a investiční opatření. Subvencemi se stát snaží podporovat určitý druh výrobků, aby jejich výrobce byl konkurenceschopnější na zahraničních trzích. Investiční opatření mají naopak chránit vnitřní trh a jsou uplatňována vůči zahraničním investorům. Dalším typem netarifní překážky na trhu se zbožím je dočasná překážka obchodu, sem spadají právě opatření, která může stát zavést na základě ochrany své ekonomiky, pokud se nevyvíjí dle očekávání a je třeba ji bránit před vnějšími vlivy. Jistou formou opatření může být i antidumpingové opatření, které je v podstatě opakem státních subvencí. Jedná se o znemožnění proniknutí na vnitřní trh výrobkům ze třetích zemí, které jsou záměrně za tak nízké ceny, že by to poškodilo domácí výrobce.

Posledním typem netarifních překážek jsou omezení, které vyplývají z odlišné technické standardy různých zemí (Karlas, 2015).

### 2.2.3 Mezinárodní měnový fond

Další významnou organizací v mezinárodním obchodě je mezinárodní měnový fond, který vzniknul pro podporu stabilního vývoje mezinárodních vztahů v oblasti měny.

Vznik Mezinárodního měnového fondu (MMF) se datuje do roku 1945, kdy 29 států podepsalo Články dohody. V současnosti je členy 188 států, MMF tedy nezahrnuje jen několik suverénních států.

Cíle MMF zakotvené v Článcích dohody zahrnovaly podporu spolupráce v mezinárodní měnové oblasti, dosažení růstu mezinárodního obchodu a ve spojitosti s tím také růstu produktivity a poklesu nezaměstnanosti, podporu stability směnných kurzů a poskytnutí finanční výpomoci státům, které se potýkají s nerovností v platební bilanci.

Fond měl zasahovat tedy především v oblastí směnných kurzů a nerovnováze platební bilance. Od svého vzniku prošly stanovené cíle určitým vývojem. Fond už přímo nezasahuje do směnných kurzů, naopak dohled nad členskými zeměmi se prohloubil do sledování celkového makroekonomického vývoje.

Mezinárodní měnový fond se ukázal jako velice užitečný při pomoci se zvládnutím mezinárodních ekonomických krizí, což se stalo dalším z jeho cílů. Dále je ze strany MMF poskytována členským státům také expertní a technická pomoc.

V současné době tedy MMF provádí celkový dohled na ekonomický vývoj a ekonomické politiky členských států.

Na základě tzv. „zapuštěného liberalismu“, který při vzniku MMF představoval jeden z hlavních pilířů, měl být zajištěný stálý směnný kurz, který by se měnil pouze na základě důležitých událostí. Další způsob, jak fixní směnný kurz zajistit bylo poskytovat půjčky státům, které tak mohou nechat fixní směnný kurz a půjčkou zmírnit negativní dopady nerovnovážné platební bilance. Následkem byla deflace a devalvace měn, které chtěl fond řešit opět půjčkami členským zemím. V 70. letech se od fixních směnných kurzů odstoupilo.

K základům MMF patří kvóty, které určují, kolik finančních prostředků daná země do fondu vkládá, jakou má hlasovací sílu v orgánech fondu a objem finančních prostředků, které může z fondu čerpat v podobě půjčky. Kvóta je stanovena podle ekonomické situace země, zohledňuje se HDP, ekonomická různorodost a výše mezinárodních rezerv. Úpravy kvót musí projít se souhlasem 85 % většiny a pravidelně se aktualizují (Karlás, 2015).



### 2.2.3.1 Organizační struktura a rozhodovací procesy

Nejvyšší orgán MMF je Rada guvernérů, která se skládá z ministrů financí členských zemí nebo guvernérů národních bank. Rada se schází dvakrát ročně.

Dalším orgánem je Výkonná rada, kterou tvoří 24 výkonných ředitelů a generální ředitel. Úkolem výkonné rady je přijímání běžných rozhodnutí, schází se dvakrát týdně v ústředí ve Washingtonu. Prvních pět výkonných ředitelů určuje pět ekonomicky nejsilnějších zemí (Francie, Japonsko, USA, Velká Británie, Německo), další tři určuje Rusko, Čína a Saúdská Arábie. Ostatní členské země jsou rozděleny do několika skupin, kde každá skupina volí jednoho výkonného ředitele. Každá země má základní počet hlasů, ke kterým se ještě přičítají hlasy dle její kvóty. Výkonný ředitel přebírá počet hlasů, který je rovný počtu hlasů skupiny, kterou byl zvolený.

Dalšími orgány jsou Mezinárodní a měnový a finanční výbor a Rozvojový výbor. Tyto orgány slouží jak poradní pro Radu guvernérů. Zahrnují 24 členů, kteří jsou vybráni ze všech guvernérů z Rady.

Výkonná rada vybírá generálního ředitele MMF, který stojí v čele sboru pracovníků. Sbor je tvořen převážně profesionálními ekonomy.

Oproti jiným mezinárodním organizacím se MMF vyznačuje silným delegováním, které naznačuje již to, že se nejvyšší rozhodovací orgán schází pouze dvakrát za rok.

Rozhodovací procesy probíhají ve třech rovinách. První rovinu tvoří zásadní otázky ohledně struktury organizace a legislativních rozhodnutích. V této rovině rozhoduje Rada guvernérů a Výkonná rada. Ve druhé rovině se rozhoduje o půjčkách jednotlivým členům, tyto otázky nemají oproti první rovině kolektivní charakter a řeší je pouze Výkonná rada. Třetí rovinou je vyjednávání se členským státem, který žádá o půjčku (Karlás, 2015).

### 2.2.4 Evropská unie

Členství v EU přineslo mnoho změn v mezinárodním obchodě. Vstupem do EU jsme přijali společnou zahraniční politiku, obchodní oblast tak spadá do kompetence orgánu Evropské unie. Některé části zákonodárné moci tedy převzaly nadnárodní orgány. Všechny dohody a smlouvy s EU vstupem zanikly, stejně jako smlouvy s nečlenskými státy, které nebyly v souladu s pravidly zahraniční politiky EU.

Cílem EU je liberalizace obchodu a sjednocení Evropy tak, aby vůči nečlenským zemím postupovaly jednotně. Členské státy mají tedy jednotný celní sazebník vůči nečlenským zemím a mezinárodní obchodní smlouvy jsou taktéž otázkou EU, po podepsání platí pro všechny členské státy (Vít, 2007).

V rámci společné zahraniční politiky jsou určena také společná pravidla pro dovoz a vývoz, která jsou právně ukotvena v EU. Společná pravidla pro export se týkají pojištění vývozních úvěrů, vývozu některých položek kulturní povahy, vývozu zboží a technologií, které mají dvojí užití a zákazu exportu „mučících nástrojů“. Tato pravidla uplatňují členské země společně vůči třetím zemím.

Společná pravidla pro dovozy se nevztahují na textilní a zemědělské výrobky. Pravidla se taktéž netýkají importu z některých především asijských zemí. Jsou nastavena tak, aby EU mohla přijímat neomezené množství zboží ze třetích zemí (Fojtíková, 2009).

#### 2.2.4.1 Vznik a vývoj

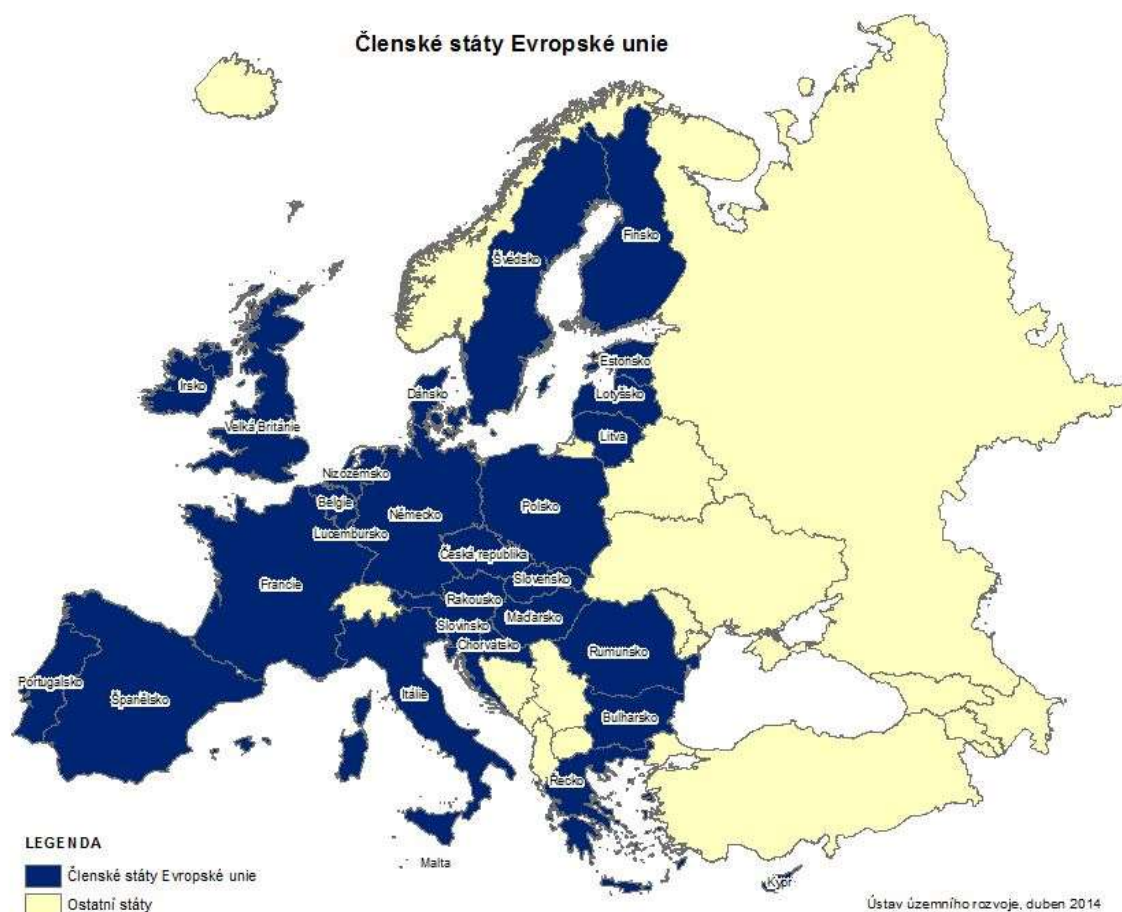
Kořeny Evropské unie sahají až do vzniku Evropského společenství uhlí a oceli, které bylo založeno s cílem tvorby společného trhu pro uhlí a ocel. Postupem času se nejednalo pouze o uhlí a ocel, ale i o jiné oblasti hospodářství. Všechny kroky šly cestou liberalizace obchodu a s tím odstraňování obchodních bariér. Rozvíjela se také politická koordinace, která nakonec vedla k úpravě smluv. Na základě tohoto rozhodnutí byly v Římě podepsány Římské smlouvy, které vytvořily Evropské hospodářské společenství.

Cílem Evropského hospodářského společenství, které vzniklo v roce 1957, byl společný trh a s tím spojený volný pohyb osob, služeb, zboží i kapitálu. Po několika letech byla vytvořena celní unie, která je základem pro vytvoření jednotného trhu. Do Společenství vstoupily i další země a hlavním cílem bylo dokončit ideu společného trhu. Ke konci 20. století se již vedly debaty o vytvoření měnové a politické unie, které vedly ke vzniku Evropské unie, která byla založena Smlouvou o Evropské unii neboli Maastrichtskou smlouvou koncem roku 1991 (Vít, 2007).

Po samotném vzniku musela unie realizovat své ideje ohledně svého dalšího vývoje. Ve stejnou dobu ovšem řešila otázku střední a východní Evropy, jejíž státy se v budoucnu chtěly stát členy. Tato situace již byla z pohledu České republiky popsána v kapitole 2.1.4.

V současnosti Evropská unie zastřešuje 28 evropských států, následující obrázek zobrazuje členské státy a tím i území, které je součástí Evropské unie.

**Obrázek 1: Území Evropské unie**

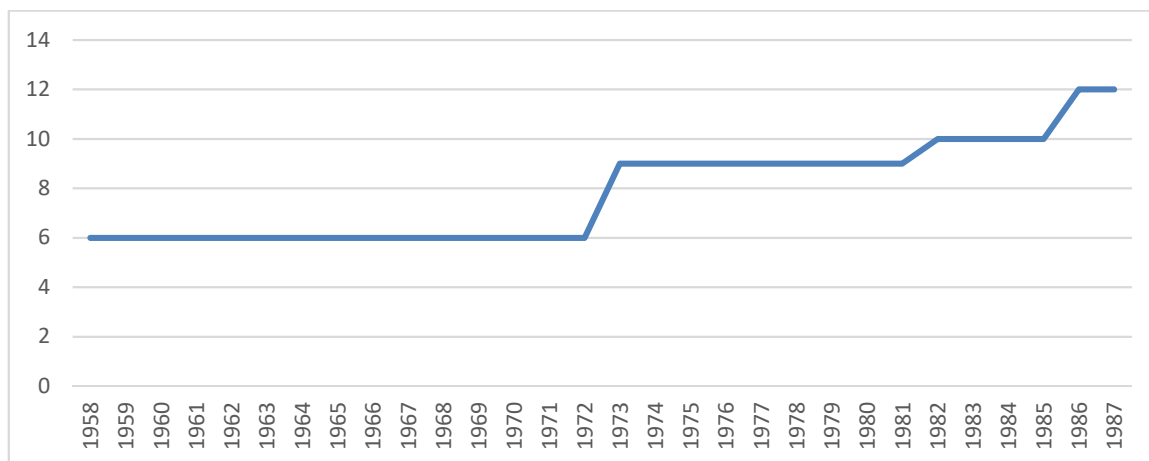


Zdroj: <http://portal.uur.cz/mezinarodni-souvislosti/uzemne-planovaci-nastroje-na-celostatni-urovni-v-zemich-eu.asp>

Z mapy jasně vyplývá, že Evropská unie je velice rozsáhlá organizace. Na tom by nebylo nic výjimečného, jelikož existují mnohem větší nadnárodní organizace, pokud by nešlo o integraci nejen ekonomickou, ale i politickou.

Následující graf zobrazuje, jak počet členských zemí vzrůstal.

**Graf č. 2: Počet členských zemí EU**



Zdroj: Vlastní zpracování dat z dat dostupných na: [https://europa.eu/european-union/about-eu/countries\\_cs#tab-0-1](https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs#tab-0-1)

Z grafu je patrné, že rozšiřování Evropské unie nastalo až po několika letech existence.

#### 2.2.4.2 Nástroje společné obchodní politiky

Prostřednictvím nástrojů společné obchodní politiky může EU podporovat rozvoj obchodu v méně rozvinutých zemích i chránit vnitřní trh. Ochrana vnitřního trhu musí být ovšem v souladu s pravidly WTO, jelikož všechny členské státy EU jsou členy i WTO.

Nástroje EU užívá autonomní a smluvní. Autonomní nástroje se dělí na tarifní a netarifní. Mezi tarifní patří zejména celní sazebník, kvóty a stropy. V EU se užívají pouze dovozní cla, celní sazebník platí vůči nečlenským zemím. EU aplikuje cla hodnotové, specifické, kombinované, smíšené a variabilní. Celní sazby jsou různé pro různé druhy zboží i různé země. U zemědělských výrobků se jedná ještě o sezónnost, kdy se během roku mění celní sazba.

Clu, která členské státy vyberou, odvádějí ze 75 % do unijního rozpočtu. Celkový příjem EU z cel ovšem klesá, důvodem je rostoucí liberalizace mezinárodního obchodu.

Dalším tarifním nástrojem jsou celní kvóty, které EU aplikuje smluvní i preferenční. U preferenčních musí být dokázán původ zboží, které musí pocházet z jedné země, vůči kterým jsou preferenční kvóty uplatňovány.

Celní stropy určují, jaké množství zboží může do EU vstoupit za sníženou celní sazbu. Na rozdíl od celních kvót může být snížená sazba uplatněna i při překročení tohoto stanoveného množství až do chvíle, než jeden ze členských států dá podnět k ukončení uplatňování snížené celní sazby.

Co se týče smluvních nástrojů, jsou smlouvy uzavírány s jednotlivými zeměmi nebo se skupinou zemí. Mnohostranné smlouvy v rámci WTO, kde Evropská komise vyjednává za celou Evropskou unii, platí pro všechny členské státy (Fojtíková, 2009).

#### 2.2.4.3 Rozpočet EU

Z rozpočtu Evropské unie jsou hrazeny její aktivity a politiky. Vzhledem k rozloze EU není rozpočet moc velký, jelikož pouze doplňuje rozpočty členských států. Pokud by byly všechny pravomoci delegovány na orgány unie, musel by být rozpočet větší, aby pokryl veškeré aktivity. Rozpočet Evropské unie také neplní základní funkce státního rozpočtu kromě funkce alokační.

Pro účely sestavování rozpočtu jsou nastaveny zásady rozpočtového zákona. První zásady jsou zásada jednoty a zásada věrnosti zachycení, která zajišťuje uvedení veškerých příjmů i výdajů v jednom dokumentu. Zásada jednoty je ovšem v některých případech porušována, příkladem může být Evropský rozvojový fond, který financují svými příspěvky členské státy, stojí mimo rozpočet.

Zásada každoročnosti říká, že se rozpočet týká vždy daného finančního roku. Problém nastává při víceročních projektech, z tohoto důvodu jsou rozlišovány příděly na závazky a příděly na platby. Příděly na závazky obsahují náklady na právní závazky v daném finančním roce. Jsou obrazem operací trvajících déle než jeden finanční rok. Příděly na platby jsou výdaje, které vstupují do rozpočtu v daném nebo předcházejícím roce či letech a vyplývají ze závazků. Rozdíl mezi příděly na závazky a příděly na platby se označuje jako nevyrovnané závazky. Tyto závazky vznikají z důvodu časové prodlevy mezi vstupem závazku do rozpočtu a provedením dané platby.

Další zásadou je zásada vyrovnanosti, která určuje, že příjmy a výdaje evropského rozpočtu musí být vyrovnané. Evropská unie si nemůže dovolit tvořit deficitní rozpočet, není oprávněna k půjčkám na krytí vzniklého deficitu. Při tvorbě rozpočtu jde ovšem o odhad, proto nelze mít stoprocentně vyrovnaný rozpočet. Většinou tedy končí

přebytkem, popř. deficitem. Přebytek je převeden do dalšího finančního roku, stejně jako deficit, který se v něm ovšem objevuje na straně výdajů. Pokud se objeví nutnost mimořádného financování, je třeba tvořit dodatkový rozpočet.

Zásada účetní jednotky zajišťuje tvorbu a realizaci rozpočtu v evropské měně euro. Zásada všeobecnosti udává nutnost pokrytí celkové příděly na platby celkovými příjmy. Zásada nepřirazenosti znamená nevyčlenění určitých příjmů na hrazení určitých výdajů. Další zásadou je zásada přesného stanovení, na základě které, musí být veškeré příjmy odůvodněny a mít určený cíl.

Zásada řádného finančního hospodaření zahrnuje další tři zásady. Zajišťuje, aby příděly byly v souladu se zásadou hospodárnosti, užitku a účinnosti. Zásada hospodárnosti hlídá, zda jsou zdroje využívány ve správném čase, množství, kvalitě a ceně. Zásada užitku určuje vztah mezi množstvím spotřebovaných zdrojů a výstupy z nich. Zásada účinnosti požaduje dosažení určených cílů.

Zásada průhlednosti zavazuje Evropský parlament zveřejnit rozpočet nejpozději do dvou měsíců od jeho přijetí (König, 2004).

Rozpočet připravují všechny instituce evropské unie, ovšem pouze Rada EU a Evropský parlament mají možnost ho měnit a schvalovat. Komise sestavuje předběžný návrh rozpočtu na základě komunikace mezi evropskou Radou, parlamentem a Komisí. Po předložení předběžného návrhu Komisí se Rada rozhoduje, zda se od předloženého návrhu odchýlit, nebo ho ponechat. Pokud takto navržený nevyhovuje, konzultuje to s Komisí. Pokud chce změnit povinné výdaje, vede smířčí řízení s Parlamentem. Povinné výdaje jsou takové, které vyplývají z právně ukotvených závazků.

Po prvním čtení se z předběžného návrhu rozpočtu stane návrh rozpočtu, který přijímá Rada EU. Návrh je předkládán i Evropskému parlamentu, který může nepovinné výdaje doplnit při podpoře většiny hlasů. Výdaje mohou být zvýšeny pouze do určité výše, tuto výši udává sazba, kterou každý rok určuje Komise. Pokud Rada a Parlament s touto sazbou nesouhlasí, mohou ji navýšit dohodou a následněm odhlasování změny sazby.

Pokud nastane situace, kdy rozpočet není schválen na začátku roku, je nutné použít rozpočet provizorní. V takovém případě je možné příděly na závazky navrhnout ve výši jedné čtvrtiny minulého roku a dále tuto částku navýšit o dvanáctinu za každý měsíc. Platby mohou za měsíc dosáhnout dvanáctiny výdajů předešlého roku (Fojtáková, 2009).

Rozpočet je nutné kontrolovat. Probíhá vnitřní a vnější kontrola. Vnitřní kontrolu zajišťuje úsek controllingu, který zjišťuje dodržování zásady řádného finančního hospodaření. Kontrolou prochází i rozpočty členských států, jelikož jsou zodpovědné za výběr příjmů plynoucích do rozpočtu EU.

Vnější kontrolu rozpočtu zajišťuje Evropský účetní dvůr, který zpracovává zprávu o příjmech a výdajích, o hodnověrnosti účtů a zákonnosti a pravidelnosti hlavních transakcí. Tyto zprávy jsou postupovány Evropského parlamentu, který po doporučení Rady zbavuje Komisi zodpovědnosti za rozpočet (Vít, 2007).

#### 2.2.4.4 Preferenční systém

Evropská unie má k jednotlivým zemím třetího světa rozdílný přístup, což se odráží na různé úrovni poskytovaných preferencí. Poskytované preference mohou mít formu preferenčního cla, preferenčního snížení cla, preferenční celní kvóty nebo sezónní preferenční kvóty. Preference jsou poskytovány buď jednostraně nebo recipročně. V současné době jsou jednostranné preference poskytovány zemím, které jsou zařazeny v seznamu účastníků Všeobecného systému preferencí, zámořským zemím a územím, která mají neomezený přístup na trh EU, zemím západního Balkánu, které jsou tvořeny Makedonií, Chorvatskem, Albánií, Srbskem, Černou Horou a Bosnou a Hercegovinou a dále jsou preference uplatňovány vůči Moldavsku.

Většina mnohostranných dohod má však reciproční charakter. Důležitou součástí preferencí tvoří doložka nejvyšších výhod sjednáváná v rámci WTO. Na základě doložek uzavřených s ekonomicky vyspělými zeměmi jako je např. Kanada či Japonsko se uskutečňuje kolem 30 % zahraničního obchodu (Fojtíková, 2009).

#### 2.2.4.5 Orgány EU

Co se týče obchodní politiky, přijímá rozhodnutí Rada EU, kterou tvoří ministři zahraničí, popř. ministři průmyslu a obchodu členských států. Podněty k rozhodování dostávají od Evropské komise a rozhoduje se prostou většinou.

Evropský parlament je o projednávaných otázkách informován a hraje roli konzultanta. V některých případech je ale potřeba k rozhodnutí i jeho souhlas, zejména pokud dohody přesahují rámec společné obchodní politiky.

V otázce ochranných opatření jako jsou např. antidumpingová cla se rozhodování přenáší na Evropskou komisi. Pravomoc přijetí konečného rozhodnutí ovšem nadále zůstává v rukách Rady, která rozhodnutí činí na základě návrhu Komise.

Pokud Komise uzná za vhodné sjednání dohody se zemí třetího světa, podá návrh Radě, která po uvážení udělí souhlas Komisi, kterou zmocní k projednávání dané záležitosti. Evropská komise má k dispozici poradní výbory, ve kterých s členskými státy konzultuje otázky týkající se společné obchodní politiky.

Zvláště významný je pro Komisi výkonný výbor, který zahrnuje několik pracovních skupin podle jednotlivých teritorií a skupin zboží. Výbor má svého předsedu, který realizuje politický dozor nad členy výboru. Dále má náměstka, který zodpovídá za obchodní vtahy EU a země ACP zahrnující Austrálii a Nový Zéland a za Rozvojové agendy a mnohostranný obchodní systém. Náměstek také dohlíží na Všeobecný systém preferencí a na oblast obchodu a rozvoje, která zahrnuje naplňování Dohod o ekonomickém partnerství.

Každý jednotlivý člen výboru zodpovídá za záležitosti týkající se jeho resortu. Samozřejmostí výboru jsou také další pracovníci jako jsou asistenti či mluvčí (Fojtíková, 2009).

#### 2.2.4.6 Společná obchodní politika a ČR

Česká republika společnou obchodní politikou nezískala pouze snazší přístup na zahraniční trhy, ale také možnost prosazovat své zájmy v oblasti obchodu.

Otázky obchodu jsou ve státní správě záležitostí ministerstva průmyslu a obchodu, které vede zahraničně obchodní politiku ČR, zabezpečuje sjednávání obchodních dohod, zařizuje obchodní spolupráci s mezinárodními organizacemi, řídí licenční režim, hlídá dovoz dumpingových výrobků, popř. přijímá antidumpingová opatření a řídí zkoušení drahých kovů.

Ačkoliv pravomoci v oblasti zahraničního obchodu byly delegovány na orgány Evropské unie, situace není taková, že by členské státy do zahraniční politiky nemohly zasáhnout.

Úkolem ministerstva průmyslu a obchodu je sledovat jednání orgánů EU a prezentovat na shromážděních postoj České republiky k daným otázkám. Tento úkol se netýká pouze ministerstva průmyslu a obchodu, ale jednání se kromě těchto zástupců zúčastňují



i zástupci jiných resortů, např. zahraničních věcí. Dále se může jednat o pracovníky Stálého zastoupení ČR při EU v oblasti obchodu (Fojtíková, 2009).

#### 2.2.4.7 Měnová unie

Myšlenka společné měny se zrodila v důsledku pádu systému užívání fixních směnných kurzů. Do té doby totiž různé měny ve Společenství nečinily problémy. Po zrušení fixních směnných kurzů se zrodil problém u jedné ze základních idejí EHS, které mělo vizi jednotných produkčních cen agrárního trhu. Řešením rozdílů v produkčních cenách byly kompenzační platby, které vizi jednotné ceny zajišťovaly. Díky těmto platbám, které představovaly dovozní cla a vývozní subvence došlo ke zvýšení kontroly na vnitrouijních hranicích.

Už v roce 1970 EHS se ve zprávě zmínilo o měnové unii. Podotklo také, že měnová unie nemůže existovat bez unie politické. V takovém případě by se státy vzdaly své suverenity ve prospěch EHS. Až v roce 1989 došlo k rozhodnutí opravdu vytvořit hospodářskou a měnovou unii. K prvním krokům mělo dojít již v polovině roku 1990.

V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, která kromě jiného určuje kritéria, která země pro vstup do měnové unie musí splňovat, tyto kritéria se nazývají konvergenční. Kritérium směnných kurzů bylo dáno podmínkou stabilních směnných kurzů v době vstupu do měnové unie. Inflační kritérium zajišťovalo, aby vstupující země měla přibližně stejně velkou míru inflace, jako ostatní země v unii, jelikož při stejně měně je třeba zajistit i stejnou cenovou hladinu. Dalším kritériem je míra zadluženosti, která úzce souvisí s mírou inflace. Mohlo by se totiž stát, že by země svou zadluženost chtěly řešit vyšší mírou inflace. Dále se sleduje i státní deficit, který se porovnává s HDP a tvoří další konvergenční kritérium. Posledním kritériem je úrokové kritérium, které požaduje dlouhodobě stabilní úrokové sazby (Sarrazin, 2013).

Následující obrázek zobrazuje státy, které používají společnou měnu.

**Obrázek 2: Státy platící společnou měnou EUR**



Zdroj: [https://europa.eu/european-union/about-eu/countries\\_cs](https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs)

## 2.3 Zahraniční politika ČR

### 2.3.1 Podpora exportu

Proexportní politika jako taková není součástí společné obchodní politiky. Ovšem cílem společné obchodní politiky je podpora vývozu, která je v EU i právně zakotvena. Všechny členské státy se musí řídit Společnými pravidly pro export, která jsou uplatňována vůči třetím zemím.

Export je pro ekonomiku států důležitý, jelikož při přesažení dovozu zvyšuje HDP. Export podporuje nejen česká vláda, ale i Evropská unie, která má lepší vyjednávací pozici vůči třetím zemím.

Podporu exportu ze strany státu zajišťují ministerstva průmyslu a obchodu, financí a zahraničních věcí. Dále export podporují instituce, které byly za tímto účelem založeny. Jedná se o CzechTrade, CzechInvest, Česká centra, Českou exportní banku a exportní garanční a pojišťovací společnost.

CzechTrade je příspěvková organizace, která spadá pod ministerstvo průmyslu a obchodu. Jejím cílem je dobrá informovanost českých vývozců, poskytuje jim tedy poradenství v této oblasti. CzechTrade se nachází v různých zemích světa, kde toto poradenství poskytuje. Další činnost, která spadá do kompetencí CzechTrade je tvorba plánu pro podporu malého a středního podnikání.

**Obrázek 3: Umístění kanceláří CzechTrade**



Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1671598-mladek-iran-je-pro-nas-obchodni-prilezitost>

CzechInvest je také příspěvková organizace, zabývá se zajištěním přílivu zahraničních investic do ČR. Investice sem proudí např. prostřednictvím výstavby nové výrobní haly nebo tvorbou podniků ve společném vlastnictví české a zahraniční osoby či osob.

Česká centra jsou opět příspěvkovou organizací, ovšem nikoliv ministerstva průmyslu a obchodu, ale ministerstva zahraničních věcí. Úkolem Českých center, které se nachází ve 20 různých zemích, je prezentovat Českou republiku u zahraničních partnerů. Zaměřuje se na oblast kultury, cestovního ruchu a samozřejmě obchodu.

Česká exportní banka je akciová společnost, ve které má většinový vlastnický podíl stát. Ten prostřednictvím banky poskytuje zvýhodněné úvěry na vývoz zboží a finanční služby s vývozem spojené. Podmínky jsou oproti tržním výhodnější zejména v době splatnosti a ve výši úrokové sazby.

Exportní garanční a pojišťovací společnost je taktéž akciovou společností. Vlastí ji stát a řídí ji prostřednictvím ministerstev průmyslu a obchodu, zahraničních věcí, financí a zemědělství. Poskytuje pojištění vývozcům, které je chrání před neuhrazenou pohledávkou zahraničních partnerů (Fojtíková, 2009).

### 2.3.2 Exportní strategie

Ministerstvo průmyslu a obchodu zpracovává exportní strategii, která obsahuje cíle, kterých chce ČR dosáhnout. V posledních letech byla vypracována Exportní strategie ČR pro období 2006–2010, která vyzdvihuje důležitost vývozu služeb nebo rozvoj českých podnikatelských investic v zahraničí. Strategie se člení na 3 části, první je vize budoucnosti, druhá zahrnuje hlavní cíle a strategie a třetí zachycuje projekty, kterými by se cílů mělo dosáhnout.

Ve zmíněné strategii bylo vizí podporovat české podniky tak, aby se staly konkurenceschopnější na zahraničních trzích, ovšem s přihlédnutím k závazkům plynoucí ze členství v nadnárodních organizacích.

Cíly strategie jsou definovány jako zajištění více příležitostí pro exportéry, poskytování podpory, zlepšení kvality poskytovaných služeb a zvýšení kapacity vývozu.

K daným cílům se mělo dojít prostřednictvím dvanácti následujících projektů.

Uspadňován podmínek obchodu, které podporuje liberalizaci a odstranění obchodních bariér.

Působení na klíčových trzích zahrnující seznam zemí, se kterými spolupráce již probíhá, ale na nižší úrovni, než by bylo možné. Ministerstvo průmyslu a obchodu vypracovalo pro každou z těchto zemí strategii pro prosazení českých vývozců na jejich trzích.

Budování kvalitní značky ČR ve světě zahrnuje prezentaci českých podniků v zahraničí.

K tomuto účelu jsou využívány výstavy a veletrhy. I pro tyto účely byla ministerstvem průmyslu a obchodu vytvořena strategie, jak se v zahraničí lépe prezentovat.

Účinná asistence pro exportéry – vítězný tým je projekt, který zajišťuje profesionální služby státním pracovníkům v zahraničí, jako jsou pracovníci Českých center, CzechTrade, CzechInvest a další. Cílem je větší profesionalita pracovníků a kvalitnější služby exportérům.

Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí zahrnuje zvýšení konkurenceschopnosti českých vývozců prostřednictvím investic.

Rozvoj vývozních aliancí podporuje spojení podniků za účelem vstupu na zahraniční trh. Výhodou je dělení nákladů se vstupem na trh spojených především s marketingem a sdílení technologií.

Nový systém služeb státu pro export má přispět k jasnějšímu rozdělení činnosti, což by mělo mít za následek lepší využití finančních a lidských zdrojů a růst výkonnosti.

Síť pro export má zlepšit informovanost podnikatelů o dané zahraniční oblasti a příležitostech, které nabízí.

Zákaznické centrum pro export zahrnuje nové informační zdroje pro podnikatele.

Rozšíření finančních služeb pro český export se zabývá dostupností finančních prostředků na podporu exportu.

Exportní akademie pomáhá exportérům zvýšit povědomí o vývozu a předejít tak problémům, které mohou nastat. Stejně tak jim pomáhá naučit se vzniklé problémy řešit. Jedná se tedy o formu vzdělávání.

Všechny projekty jsou financovány státním rozpočtem. V roce 2008 ministerstvo průmyslu a obchodu zhodnotilo strategii a její plnění jako úspěšnou (Fojtíková, 2009).

## 2.4 DPH

DPH je důležitou součástí každého obchodu. V Evropské unii se uplatňuje systém reverse-charge, při kterém se uplatní daň na vstupu a zároveň daň na výstupu. Výsledné daňové zatížení je tedy nulové. Zajímavější jsou případy obchodování se zahraničím, kterým se v tomto smyslu rozumí země třetího světa.

### 2.4.1 Pořízení ze zahraničí

Pořízení zboží ze zahraničí je případ, kdy dovážíme zboží ze země třetího světa, tedy ze země mimo Evropskou unii do tuzemska. Většina zboží je do České republiky přepravována přes jiné členské státy. V takových případech se v prvním členském státě zboží propustí do celního režimu vnější tranzit, v tomto režimu se dopraví do tuzemska a v České republice se propustí do celního režimu volný oběh.

Nastávají ale i případy, kdy je zboží do volného oběhu propuštěno již v členském státě, kde vstupuje na území Evropské unie. V takovém případě tedy do České republiky dorazí již v celním režimu volný oběh.

Další z používaných celních režimů je dočasné použití. To se používá v případech, kdy zboží sice do Evropské unie dorazí, po uplynutí určité časové lhůty se ale opět vrací zpět do země třetího světa.

Pokud je zboží pořizováno včetně montáže či instalace, jedná se v podstatě o dvě plnění. Než dojde k samotnému dodání a montáži či instalaci, musí být zboží propuštěno do příslušného celního režimu. Případem dovozu zboží je i jeho umístění ve svobodném pásmu (i na území ČR) a následném vrácení zpět do tuzemska (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.1.1 Místo plnění

Místem plnění se stává stát, ve kterém se zboží jako v prvním ocitne na území Evropské unie. Pokud ovšem nastane situace, že je zboží při dovozu umístěno do svobodného celního skladu či pásma, je v postavení dočasné uskladnění zboží, nebo je v určitém celním režimu (uskladnění v celním skladu, aktivní zušlechťovací styk v podmíněném systému, dočasné použití s úplným osvobozením od cla nebo tranzit), je místem plnění členský stát, ve kterém je ukončeno dané celní opatření.

Většinou se tedy až na základě těchto situací stává místem plnění Česká republika. Zboží do tuzemska totiž ve většině případů putuje přes jiné členské státy.

Pokud je zboží do volného oběhu propuštěno již v jiném členském státě, místem plnění se nestává Česká republika. Zároveň se ovšem následně jedná o pořízení zboží z jiného členského státu, kde se (jak bylo zmíněno výše) místem plnění stává stát, ve kterém byla ukončena přeprava. Pokud tedy zboží, které bylo propuštěno do volného oběhu na území EU, poté putuje fyzicky do České republiky, stává se místem plnění tuzemsko. Nejedná se ovšem o plnění zahraniční, ale z jiného členského státu.

Stejný případ nastává i v případě, že zboží bylo na území jiného státu propuštěno do režimu dočasného použití. Pokud by zboží bylo do ČR dovezeno v režimu tranzit a teprve u nás propuštěno do dočasného použití, potom by místem plnění byla Česká republika.

Při pořízení zboží včetně montáže se stejně tak jako při pořízení tohoto zboží z jiného členského státu liší situace, kdy montáž či instalaci provádí sám dodavatel (nebo jím zmocněná třetí osoba) a situace, kdy by montáž či instalace byla prováděna nezávisle na dodání zboží.

Pokud montáž zajišťuje sám dodavatel, popř. jím zmocněná třetí osoba, potom se místem plnění stává stát, na jehož území montáž probíhá. Pokud je tedy toto zboží dováženo do tuzemska, potom je místem plnění Česká republika.

Složitější situace nastává při vrácení ze svobodného pásma či skladu. Jelikož je území svobodného celního pásma či skladu považováno za součást České republiky, potom transport zboží začíná v České republice. Místem plnění se stává stát, ve kterém zboží začalo přepravu při vrácení, tedy tuzemsko (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.1.2 Osoba povinná k dani

Obecně se osobou povinnou odvést daň stává osoba, která zboží propouští do celního režimu volný oběh. Dalo by se tedy říci, že se jedná o tuzemského odběratele. Pokud je zboží propuštěno do volného oběhu již v jiném státě EU, potom se opět postupuje jako při pořízení z jiného členského státu (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.1.3 Vznik daňové povinnosti

Pokud je zboží propuštěno do celního režimu volný oběh, potom je den vzniku právě den, kdy bylo zboží propuštěno do tohoto celního režimu. Pokud celní úřad zjistí špatný výpočet celní hodnoty či jinou chybu, plátce musí tento nedostatek odstranit ve svém daňovém přiznání. Pokud chybu zjistí sám plátce, musí také provést opravu, a to nejen při zvýšení základu daně, ale i při jeho snížení.

Pokud se jedná o režim dočasného použití, od roku 2009 se dnem vzniku daňové povinnosti stává také den, kdy je zboží propuštěno do tohoto celního režimu. V případě dodání s montáží vzniká povinnost přiznat daň v den uskutečnění zdanitelného plnění. Za tento den je považován den předání hotové montáže nebo den zaplacení. Den vzniku daňové povinnosti je ten, který nastane dříve.

Při vrácení zboží ze svobodného skladu či pásma vystaví celní úřad platební výměr. Daň z přidané hodnoty je poté splatná do 10 dnů od doručení (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.1.4 Výpočet daně

Základem daně pro výpočet DPH je souhrn celní hodnoty zboží, cla, poplatky spojené s dovozem zboží, vedlejší výdaje, které vznikly na cestě do prvního místa v tuzemsku (popř. do prvního místa na území EU), a spotřební daň. Je tedy třeba brát v úvahu i další



náklady, nejen celní hodnotu zboží. Typickým příkladem je např. doprava, kterou hradí odběratel. Na základ daně mají tedy vliv i dodací podmínky.

Pokud je zboží dodáváno včetně instalace, je třeba do základu daně zahrnout i hodnotu montáže či instalace. Další situací je vrácení zboží ze svobodného skladu či pásma. V případě, že se změnil vlastník zboží a nedošlo k dalším zpracovatelským operacím, potom je základ daně pořizovací cena včetně případné spotřební daně. Pokud se změnil vlastník a došlo ke zpracovatelským operacím, potom se základ daně navýší o náklady na dané operace. Pokud došlo ke zpracovatelským operacím a nezměnila se vlastnická práva, potom jsou základem daně náklady na dané zpracování (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.1.5 Nárok na odpočet DPH

Nárok na odpočet DPH je možné uplatnit nejdříve ve zdaňovacím období, ve kterém vznikla povinnost daň přiznat, zároveň však plátce musí mít k dispozici daňový doklad na toto zboží. Nárok na odpočet v případě, kdy je zboží do volného oběhu propuštěno již na území jiného členského státu, vzniká nejdříve při přemístění do tuzemska. Plátce musí mít nárok podložený daňovým dokladem. Pokud nemá k dispozici daňový doklad, může v průběhu důkazního řízení dokázat svůj nárok na odpočet jiným způsobem.

Při vrácení zboží ze svobodného skladu či pásma může plátce nárok na odpočet uplatnit nejdříve za zdaňovací období, kdy mu přijde rozhodnutí o vyměření daně. Zároveň si ho může uplatnit až za období, ve kterém zaplatil daň, která mu byla vyměřena celním úřadem (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.2 Vývoz zboží mimo EU

Jedná se o situaci, kdy český plátce prodává zboží do země mimo Evropskou unii. Zboží je propuštěno do celního režimu vývoz, pasivní zušlechťovací styk nebo vnější tranzit. Možné je taky propuštění do určený zpětný vývoz zboží z celního území Evropské unie, které je celně schváleno a zboží fyzicky opustilo území EU.

Český dodavatel také může zboží vyvážet pomocí odběratele z jiného členského státu. V takovém případě prodá zboží odběrateli z Evropské unie, který zboží dále prodává mimo EU. Dodavatel v takovém případě zajišťuje formality spojené se clem daného zboží.

Za vývoz zboží je také považováno umístění zboží do svobodného pásma či skladu, které se nachází na území České republiky. Toto umístění musí být písemně potvrzeno rozhodnutím celního úřadu (Benda, Tomíček, 2015).

#### 2.4.2.1 Místo plnění

Místem plnění se stává místo, kde transport zboží začíná, tedy Česká republika. Stejně je tomu tak i v případě dodání přes odběratele v EU, jelikož tento obchod se dělí na dvě samostatné operace. Jedná se tedy v podstatě o dodání zboží do jiného členského státu. Místem plnění je také Česká republika v případě umístění do svobodného pásma či skladu.

#### 2.4.2.2 Osoba povinná k dani

Pokud je zboží od daně osvobozeno, daň se neodvádí. Pokud zboží osvobozeno není, potom se osobou povinnou přiznat daň stává český dodavatel. Vždy je nutné dát pozor, zda byly splněny podmínky pro splnění osvobození od DPH, jelikož od toho se odvíjí další postup (Benda, Tomíček, 2015)

#### 2.4.2.3 Výpočet daňové povinnosti

Základem pro výpočet DPH je úplata za zboží. V případě, že je tato úplata sjednána v cizí měně, přepočítá se pomocí kurzu České národní banky, který platí ke dni, kdy zboží opustilo území Evropské unie. Pro přepočet může plátce použít i kurz zveřejněný Evropskou centrální bankou ke stejnému dni.

## 3 Vlastní práce

### 3.1 Vstup ČR do evropské měnové unie

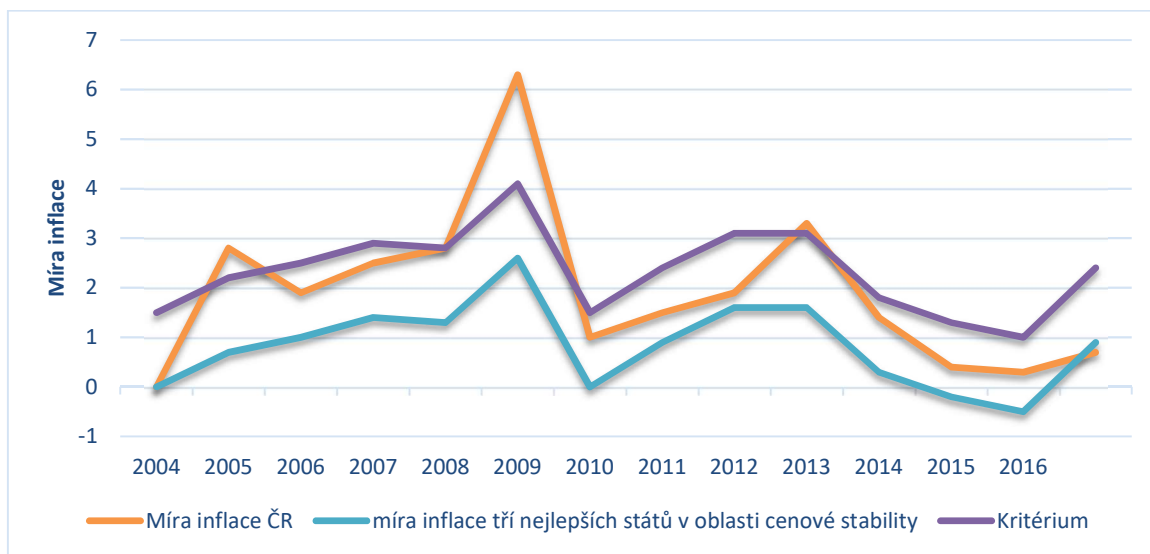
V posledních letech vyvstává otázka, zda by ČR v případě splnění Maastrichtských kritérií měla přijmout euro. V této části práce se budu zabývat plněním maastrichtských kritérií od vstupu České republiky do Evropské unie.

#### 3.1.1 Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability požaduje míru inflace takovou, aby nepřekročila míru inflace tří nejlepších států v oblasti cenové stability o více než 1,5 procentního bodu.

Vývoj kritéria cenové stability je znázorněno v následujícím grafu, který znázorňuje průměrnou roční míru inflace.

**Graf č. 3: Vývoj plnění kritéria cenové stability**

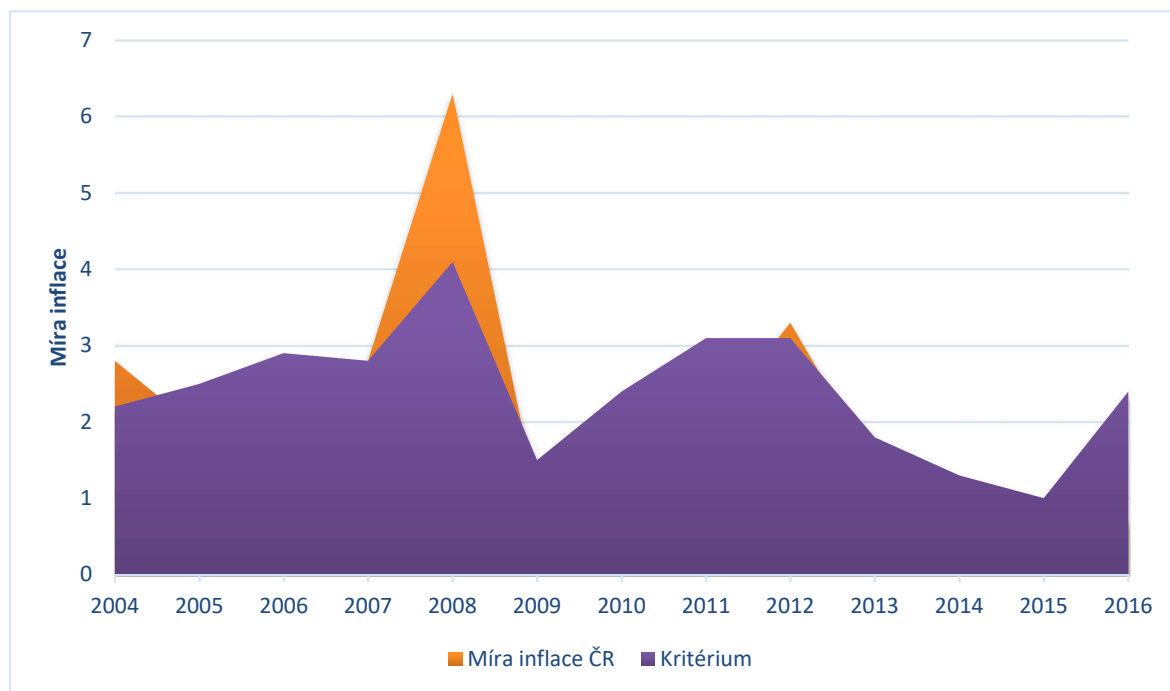


Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu, České národní banky a Ministerstva financí<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Míra inflace tří nejlepších států v oblasti cenové stability v letech 2015 a 2016 je odhadem ČNB a MF založeném na programech stability a konvergenčních programech ostatních členských států.

Jak je z grafu patrné, ČR kritéria po většinu času plní, ovšem jsou zde v některých letech značené výkyvy. Leta, ve kterých míra inflace oproti třem nejlepším zemím v oblasti cenové stability byla příliš vysoká, znázorňuje následující graf.

**Graf č. 4: Kritické hodnoty míry inflace**



Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu, České národní banky a Ministerstva financí<sup>2</sup>

Skok míry inflace v roce 2008, kdy byla nejvyšší za posledních 10 uplynulých let, byl ovlivněný několika faktory, „...mezi které patřil zejména citelný vzestup cen potravin, zvýšení sazby DPH z 5 % na 9 % u některého zboží a služeb, zvýšení spotřební daně u tabákových výrobků, zvýšení cen energií, regulovaného nájemného a zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví.“ (ČSÚ, 2009).

<sup>2</sup> Míra inflace tří nejlepších států v oblasti cenové stability v letech 2015 a 2016 je odhadem ČNB a MF založeném na programech stability a konvergenčních programech ostatních členských států.

### 3.1.2 Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí

Aktuální hodnoty za rok 2016 jsou dostupné pouze pro první tři kvartály:

**Tabulka 1 - Veřejný deficit a dluh k HDP v roce 2016**

% k HDP	Čtvrtletí		
	I.	II.	III.
deficit	-0,8	2,03	2,16
dluh	40,4	39,78	38,73

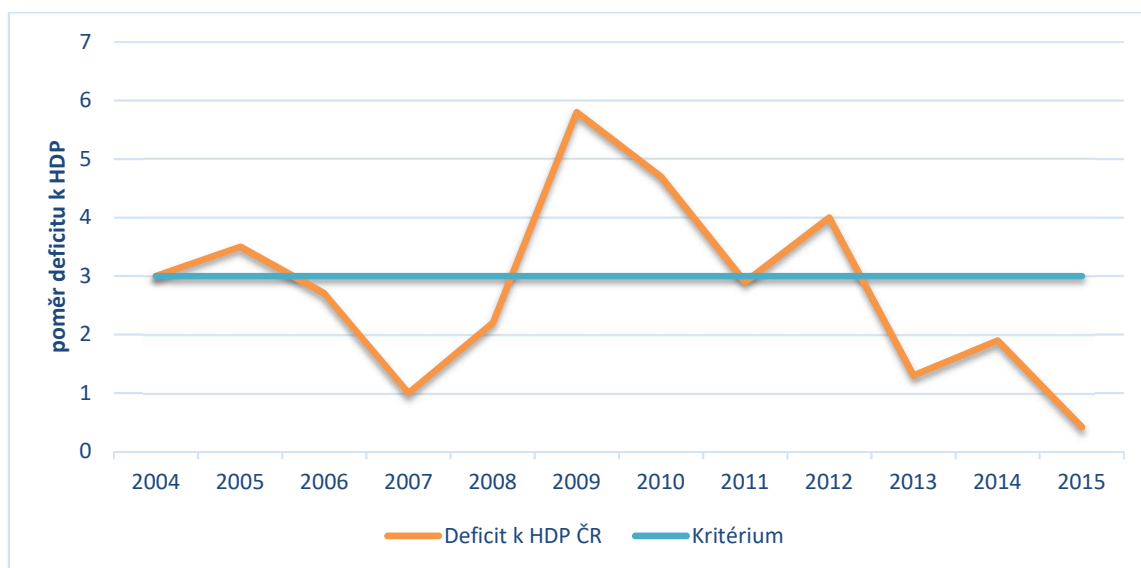
Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

V současné době tedy Česká republika kritérium dlouhodobé udržitelnosti plní, avšak ne vždy tomu tak bylo.

#### 3.1.2.1 Kritérium veřejného deficitu

Aby stát plnil kritérium veřejného deficitu, měl by mít poměr schodku k HDP v tržních cenách menší, než 3 %.

**Graf č. 5: Plnění kritéria veřejného deficitu**

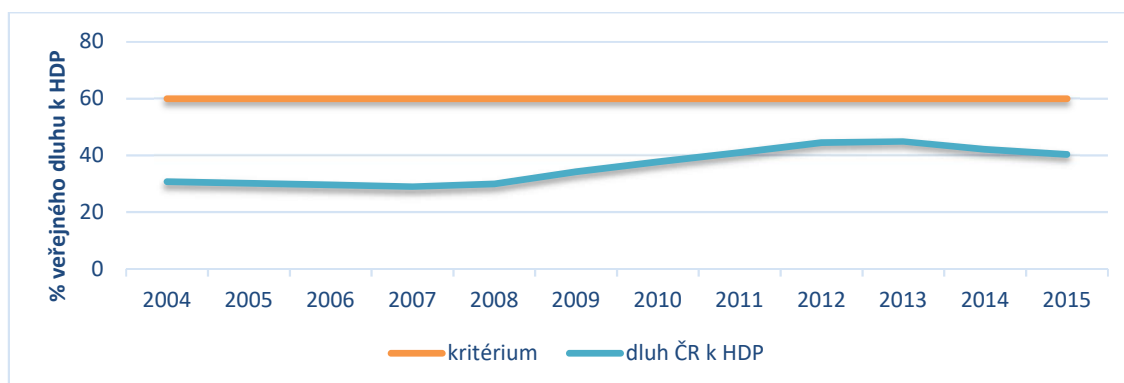


Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu, České národní banky a Ministerstva financí

### 3.1.2.2 Kritérium veřejného dluhu

Kritérium veřejného dluhu požaduje, aby poměr veřejného dluhu v tržních cenách k HDP nepřesáhnul 60 %.

**Graf č. 6: Dluh ČR k HDP**



Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu, České národní banky a Ministerstva financí

Jak je z grafu zřejmé, toto kritérium bylo zatím vždy splněno. Nebezpečím jsou skokové nárůsty dluhu způsobené deficitními rozpočty.

### 3.1.3 Kritérium stabilního kurzu a měny

Kritérium stabilního kurzu vyžaduje, aby alespoň dva roky před přezkoumáním byla měna v rámci mechanismu směnných kurzů. Česká republika chce do tohoto mechanismu vstoupit co nejpozději, tudíž v mechanismu směnných kurzů není zahrnuta. Kurz by se měl pohybovat v rámci flukтуаčního rozpětí.

Původní rozpětí bylo  $\pm 2,25$  % od mediánové měny. Výjimka byla udělena několika státům z důvodu vysoké inflace a po krizi mechanismu směnných kurzů se poté pásmo rozšířilo na rozpětí  $\pm 15$  %. To v současné době vyvolává zmatek při interpretaci tohoto kritéria, které každý orgán vykládá jinak.

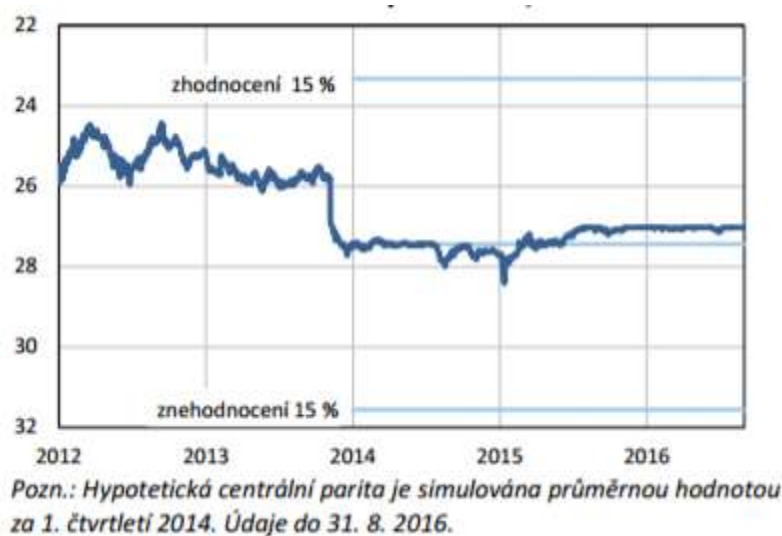
Evropská komise trvá na pásmu  $\pm 2,25$  %, Evropská centrální banka se přesně nevyjádřila ani k jedné možnosti, Česká národní banka společně s Ministerstvem financí ve „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“ z prosince 2016 uvádí flukтуаční pásmo v rozsahu  $\pm 15$  %.

Kromě hranice flukтуаčního pásma, kde by nemělo nastat značné napětí, se i při překročení této hranice hodnotí, z jakého důvodu takový výkyv nastal. Pokud tedy jinak stabilní měna projeví výkyv ven z flukтуаčního pásma, ještě to neznámá, že země přišla o možnost splnit kritérium stabilního kurzu a měny (Helísek, 2007).

Další podmínkou pro splnění tohoto kritéria je, aby při zkoumaném dvouletém období v rámci flukтуаčního pásma nedošlo k devalvacím vůči cizím měnám. U nás došlo k devalvaci prostřednictvím České národní banky v roce 2013.

I když ČR není součástí mechanismu směnných kurzů, Česká národní banka společně s Ministerstvem financí ve svém „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“ simulují pohyb koruny v mechanismu směnných kurzů.

**Obrázek 4: Simulace CZK v mechanismu směnných kurzů**



Zdroj: „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou,“ vadávané Ministerstvem financí ČR a Českou národní bankou.

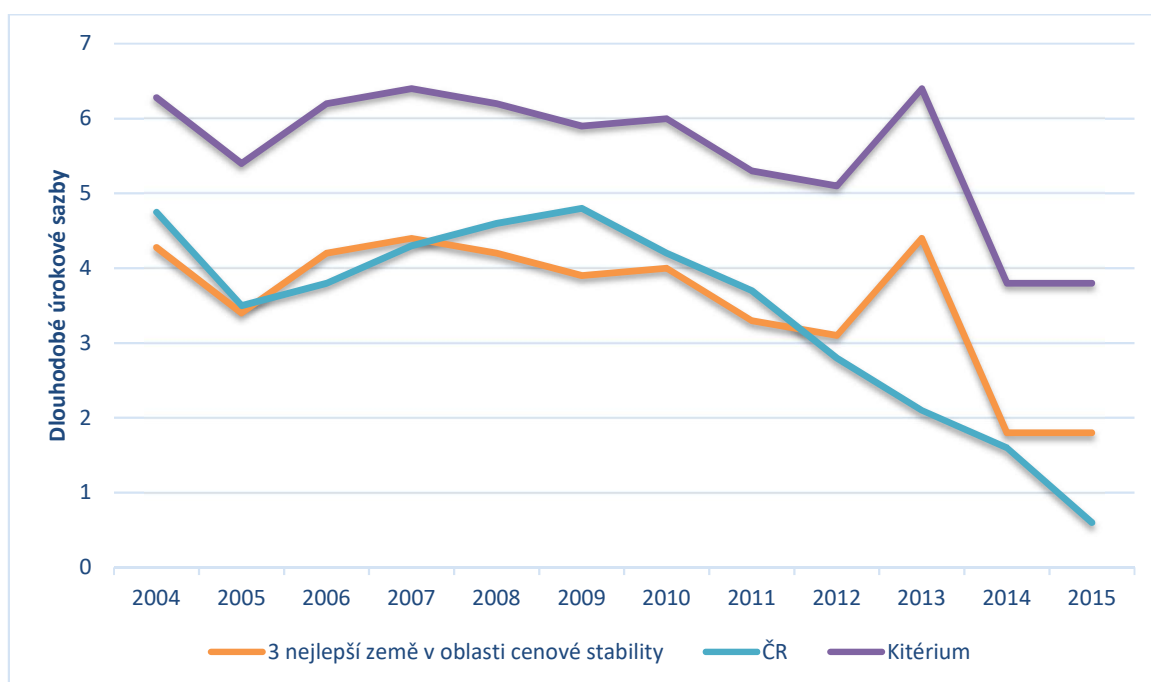
Je tedy samozřejmostí, že Česká republika neplnila a neplní kurzové kritérium, protože není součástí mechanismu směnných kurzů. Není ovšem součástí proto, že se tam nechce zdržovat delší dobu, než bude nezbytně nutné. Lze tedy předpokládat, že pokud do tohoto mechanismu ČR vstoupí, tak (za předpokladu, že kritérium splní) za dva roky bude jednat o přijetí společné evropské měny.

Záleží ovšem i na definici flukтуаčního pásma a okolnostech pohybování kurzu. Pokud by opět došlo k zásahu a devalvací měny, jednání by se prodloužilo.

### 3.1.4 Kritérium stability úrokových sazeb

Toto kritérium opět stát srovnává se třemi zemi s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability. Aby stát toto kritérium splnil, nesmí se od těchto zemí lišit o více než 2 %.

Graf č. 7: Plnění úrokového kritéria



Zdroj: Vlastní zpracování dat Ministerstva financí a České národní banky

Z grafu vyplývá, že s plněním tohoto kritéria neměla Česká republika nikdy značné problémy.

### 3.1.5 Shrnutí

Evropská měnová unie má své zastánce i odpůrce. Faktem je, že vstupem do Evropské unie se Česká republika (stejně jako ostatní státy) zavázala v budoucnu přijmout společnou měnu. Zejména veřejnost diskutuje o tom, zda společnou měnu přijmout či nikoliv. Otázkou ale není, zda měnu přijmout, ale kdy se tato změna odehraje. Česká republika,



pokud bude nadále součástí Evropské unie, jednou společnou měnu s největší pravděpodobností přijme.

Konvergenční kritéria pravděpodobně nebude problém splnit, otázkou zůstává stabilní kurz, kde není jasně definována hranice pro splnění kritéria.

Vstup do evropské měnové unie s sebou nese řadu výhod, ale i rizik. Výhodou můžou být nižší náklady spojené s obchodem a cestováním, které vznikají pohybem kurzu a nákupem deviz. V případě jednotné měny by také bylo jednodušší a přesnější srovnávání cen v různých státech. Firmám kromě kurzových rozdílů odpadnou také některé poplatky spojené s několika účty v různých měnách. Pokud měla společnost například jeden účet pro koruny a druhý pro eura, přijetím jednotné měny by jeden účet mohl zrušit. Další výhodou pro podnikatele je jednodušší kalkulovatelnost, jelikož nyní je složité odhadnout pohyb kurzu (Hazucha, 2016).

Všechny tyto výhody ovšem souvisí obchodem v rámci měnové unie, při obchodu se zeměmi třetího světa, popř. s členskou zemí EU, která ještě není součástí EMU, se tyto výhody neprojeví, jelikož se směnný kurz i nadále pohybuje. V takovém případě již záleží pouze na dohodě mezi obchodními partnery, lze ale předpokládat, že obchod by se uskutečnil v eurech a tedy rizika spojená s vychýlením kurzu by nesl zahraniční partner. Dalšími výhodami, které účast v měnové unii může přinést, je snížení míry inflace, měnová stabilita na mezinárodních finančních trzích, nebo snížení míry nezaměstnanosti. Snížení míry nezaměstnanosti je ovšem velice diskutabilní. Předpokládá se větší migrace pracovních sil, ovšem v této teorii jsou opomínány vazby na místo a na rodinu. Další problémy může přinést i jazyková bariéra.

Problémů se vstupem do měnové unie se může vyskytnout také několik. První otázka je, zda by ČR měla do měnové unie vstoupit co nejdříve, nebo až splní všechna konvergenční kritéria. Odlišnosti ekonomiky České republiky a ekonomik ostatních států měnové unie jsou ovšem stále příliš velké. Měnovou politiku by přebrala Evropská centrální banka, a tak by stát v této oblasti ztratil svou suverenitu. Rozhodování Evropské centrální banky by mohlo České republice uškodit. Evropská centrální banka má za úkol zajištění měnové stability v celé eurozóně a tedy se řídí především hlavními, většími zeměmi. Kromě uvedených jsou ještě další problémy, které by ČR se vstupem do eurozóny mohly potkat.

V samotném začátku se jedná především o vysoké náklady spojené se zaváděním nové měny (Hazucha, 2016)

V současnosti není česká ekonomika natolik vyspělá, aby se stala součástí evropské měnové politiky. Do budoucna by se měla zaměřit na lepší plnění konvergenčních kritérií, aby se ČR co nejvíce přiblížila vyspělým zemím eurozóny a případný přechod na jednotnou měnu nevyvolal řadu problémů, které by ohrozili stabilní růst české ekonomiky.

## **3.2 Vystoupení z EU**

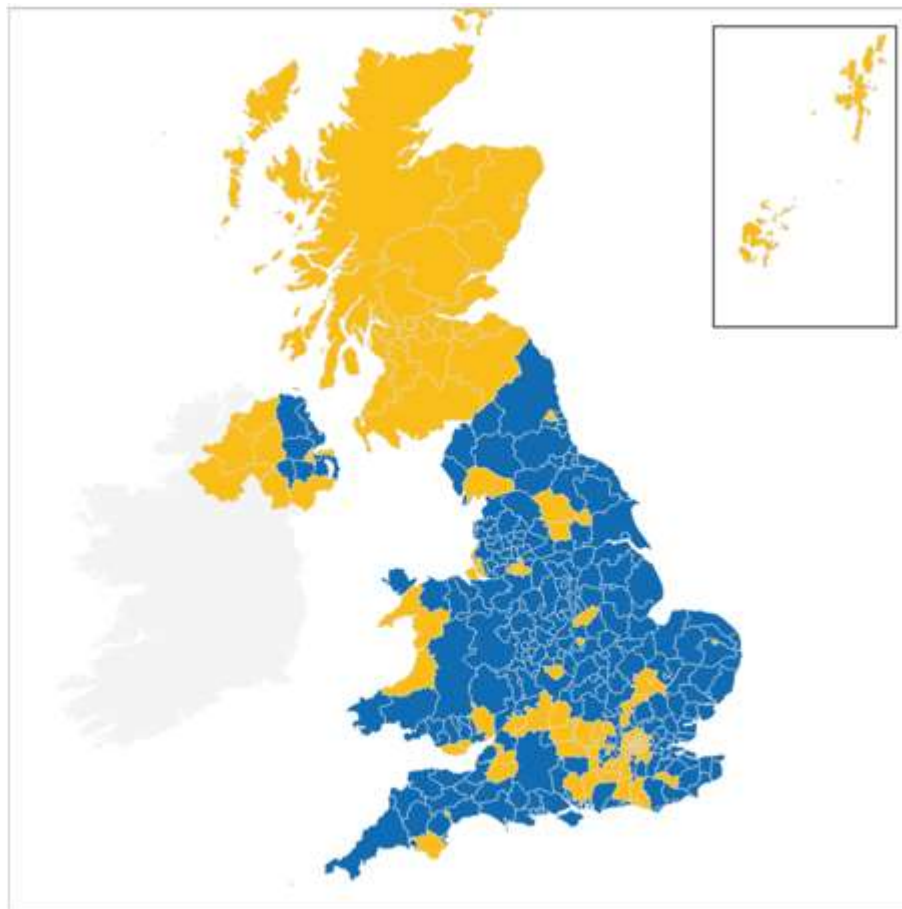
Vystoupení z Evropské unie je v této době velice diskutované téma. Diskuze se rozvíjejí mnohem intenzivněji od doby, kdy se rozhodla EU opustit Velká Británie. Část veřejnosti žádá, aby i Česká republika Evropskou unii opustila. Otázkou je, zda by toto rozhodnutí bylo rozumné.

Pokud se země rozhodne vystoupit z EU, oznámí to Evropské radě. Dále Unie se státem, který se rozhodl ji opustit, sjednává dohodu o podmínkách vystoupení a o vztazích po opuštění unie. Pokud by se nepodařilo sjednat dohodu upravující podmínky vystoupení ze EU, potom stát opouští unii po dvou letech od oznámení svého rozhodnutí.

### **3.2.1 Velká Británie**

Velká Británie se rozhodla vystoupit z Evropské unie na základě referenda. Referendum bylo součástí předvolebního slibu premiéra Davida Camerona. Britové referendum požadovali, protože se jim nelíbilo, že země sama nemá prostředky, kterým řídit migraci do země.

Obrázek 5 - Výsledky referenda o vystoupení z EU



Key: ■ Majority leave ■ Majority remain ■ Tie ■ Undeclared

Zdroj: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-36616028>

Mapa zobrazuje výsledky referenda v jednotlivých regionech. Celkové výsledky referenda jsou zachyceny v následující tabulce:

**Tabulka 2 - Rozdělení hlasů v referendu Velké Británie**

Oblast	Poměr rozdělení hlasů (v %)	
	zůstat v EU	opustit EU
Anglie	46,6	53,4
Skotsko	62,0	38,0
Severní Irsko	55,8	44,2
Gibraltar	95,8	4,1
Wales	47,5	52,5
Celkem	48,1	51,9

Zdroj: Vlastní zpracování z dat České televize

Z výsledků je zřejmé, že tato otázka Británii rozdělila téměř na polovinu. V současné době se můžeme pouze dohadovat o následcích vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Vše bude jasnější ve chvíli, kdy Velká Británie a EU uzavřou různé dohody. Uzavření dohod, které by upravovaly obchod, pohyb lidí a podmínky pro občany členských zemí EU žijící v Británii a naopak občanů Británie žijící v jiné zemi EU, lze očekávat. Pro Británii by bylo nevhodné veškeré styky s Evropskou unií přerušit.

#### 3.2.1.1 Dopady na ČR

Ministerstvo zahraničních věcí připouští, že je možnost zavedení tarifních i netarifních opatření ze strany Británie. Uvádí také, že se česká vláda bude snažit zanechat českým firmám podnikajícím v Británii i britským firmám podnikajícím v ČR lišily od podmínek stávajících pouze minimálně.

Podle ministerstva průmyslu a obchodu lze předpokládat oslabení vyjednávací pozice České republiky v Evropské unii, jelikož spolupráce s Velkou Británií byla nadstandartní a ČR tak ztratí významného partnera v rámci EU.

Dopady pro Českou republiku jsou pouze dohadem, nic nelze říci s určitostí. Po sjednání dohody mezi EU a Velkou Británií již budou vize jasnější.

### 3.2.2 Česká republika

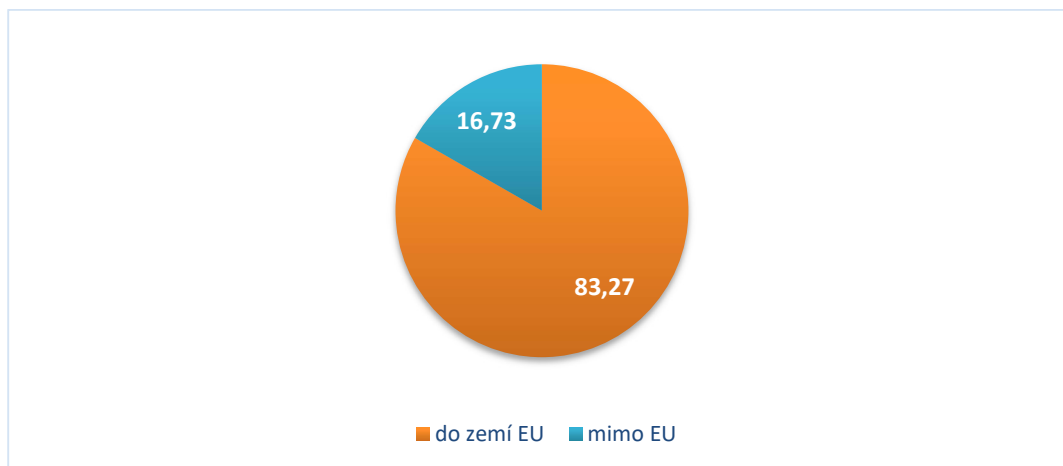
Referendum v Británii vyvolalo v některých občanech pocit, že by i Česká republika měla uvažovat o opuštění Evropské unie. Ministerstvo zahraničních věcí ovšem ve své tiskové zprávě uvedlo, že k podobnému referendu není v současnosti žádný důvod. „Voliči již měli možnost vyjádřit svůj názor na EU v referendu v souvislosti se vstupem ČR do EU v roce 2003. Referendum skončilo jednoznačným výsledkem, ve kterém se 77 procent hlasujících vyslovilo pro členství ČR v EU.“ (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016).

Petr Mach, který je zastáncem vystoupení z Evropské unie, se domnívá, že je pouze otázkou času, kdy se Evropská unie rozpadne. Pravdou je, že žádná organizace nemůže existovat navždy. Dále se domnívá, že Česká republika má vše potřebné zajištěné v jiných smlouvách než prostřednictvím Evropské unie. K teorii vystoupení z EU ho vede především ztráta suverenity státu.

Pan Mach se dále domnívá, že bezpečnost ČR zajišťuje dostatečně NATO a v oblasti obchodu je pro volný trh. Podle něj ovšem Evropská unie nevyznává volný trh, ale vnitřní trh. Otázkou zůstává, jaké podmínky pro obchod by měla Česká republika po vystoupení z unie (Mach, 2016).

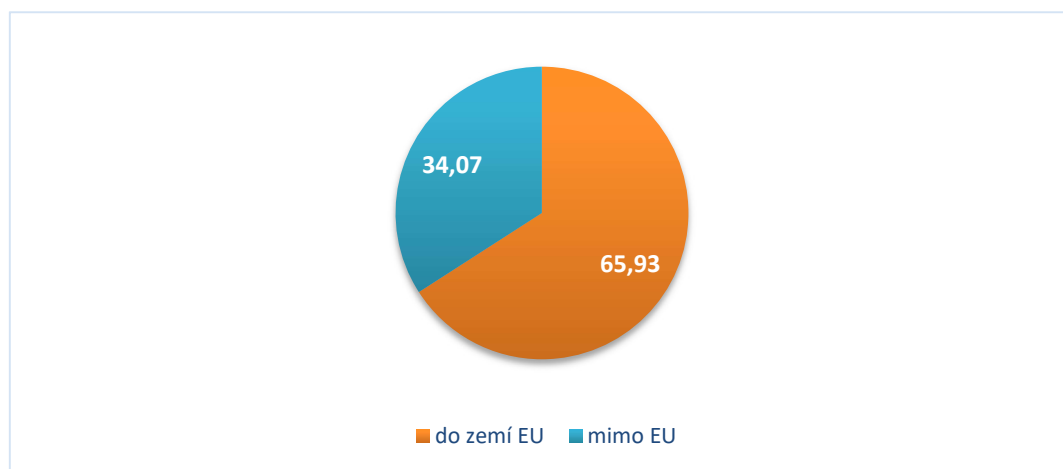
Jak vyplývá z grafů níže, které vycházejí z přílohy č. 1, obchod se členskými zeměmi EU je pro Českou republiku klíčový.

**Graf č. 8: Podílové vyjádření českého exportu**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

**Graf č. 9: Podílové vyjádření českého importu**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

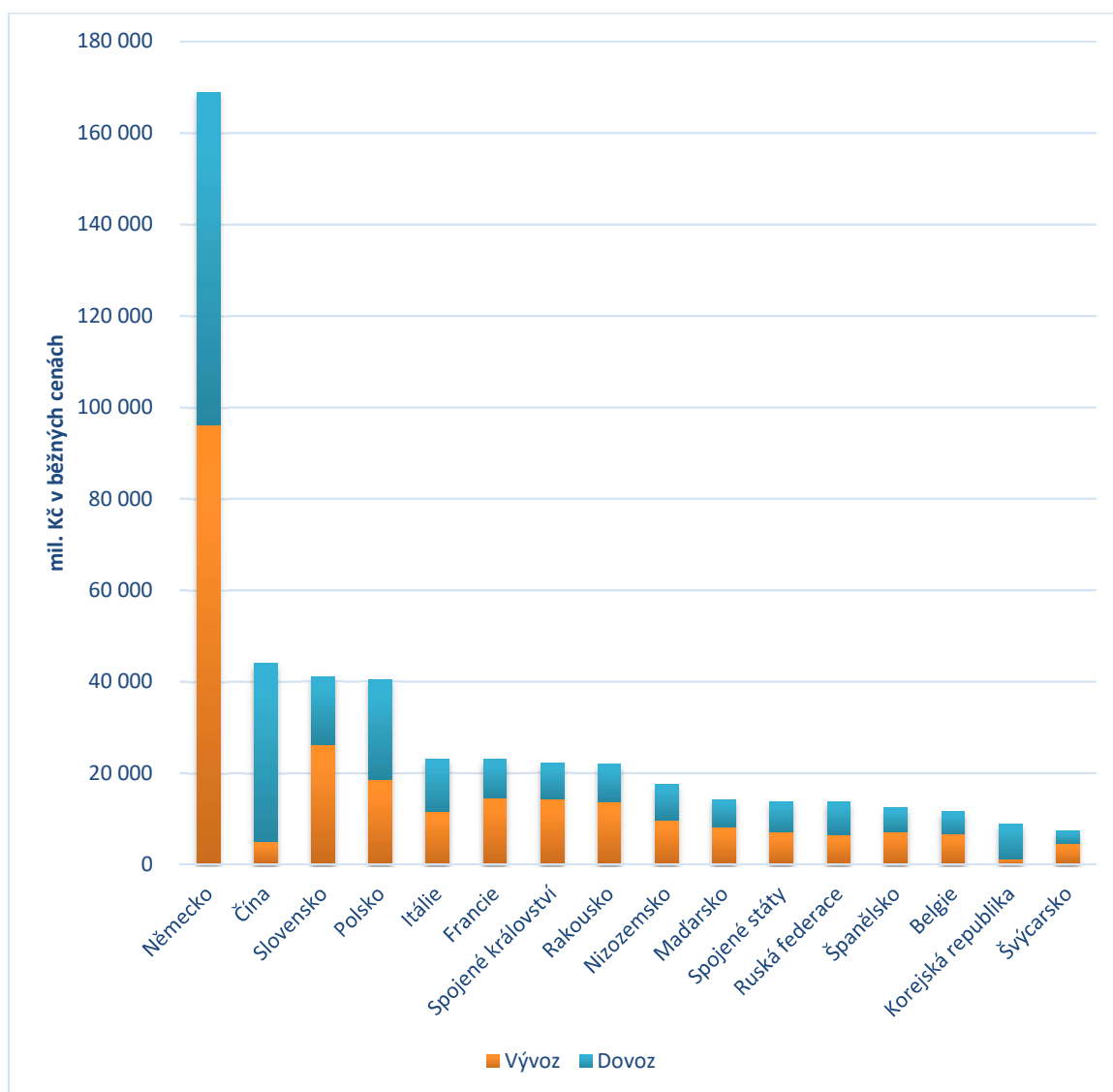
Závěrem lze tedy pouze podotknout, že vždy budou existovat zastánci i odpůrci Evropské unie. Vstupem do Evropské unie se ale stát vzdává části své suverenity ve prospěch celku. Tato skutečnost byla známá již před vstupem do unie, a přesto se občané v referendu rozhodli do EU vstoupit. Nelze jednoznačně říci, co by pro ČR odchod z unie znamenal, ovšem jistě je to riskantní krok pro tak malou ekonomiku, jako je ta česká.

### 3.3 Zahraniční obchod ČR

„Zahraniční obchod se zbožím (v přeshraničním pojetí) prosincovým výkonem nejen navázal na úspěšný rok předchozí, ale ještě ho překonal.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2017).

K nejdůležitějším obchodním partnerům patří například sousední Německo, Slovensko, Polsko i Rakousko, ze vzdálenějších zemí se jedná například o Čínu, Korejskou republiku či spojené státy.

**Graf č. 10: Zahraniční obchod s hlavními obchodními partnery pro rok 2016**



Zdroj: Vlastní zpracování z dat Českého statistického úřadu

Z grafu je patrné, že hlavním obchodním partnerem, je Německo, do kterého míří 31,4 % českého exportu, a naopak v dovozu komodit do České republiky tvoří 25,6 % celkového dovozu zboží. V celkovém obratu tak tvoří 28,6 % českého zahraničního obchodu. (Český statistický úřad, 2017).

Co se týče druhu vyváženého zboží, největší objem vývozu tvoří motorová vozidla. „Z komoditního hlediska hodnotově jednoznačně nejvýznamnější položkou je stabilně vývoz strojů a dopravních prostředků, který se v prosinci meziročně zvýšil o 1,8 % (3,0 mld. Kč). Zvýšil se hlavně vývoz silničních vozidel (o 3,4 mld. Kč), elektrických zařízení, přístrojů a spotřebičů (o 1,9 mld. Kč) a strojů a zařízení všeobecně užívaných v průmyslu (o 1,2 mld. Kč).“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2017).

**Tabulka 3: Vybrané produkty vývozu 2015**

v mil. Kč FOB

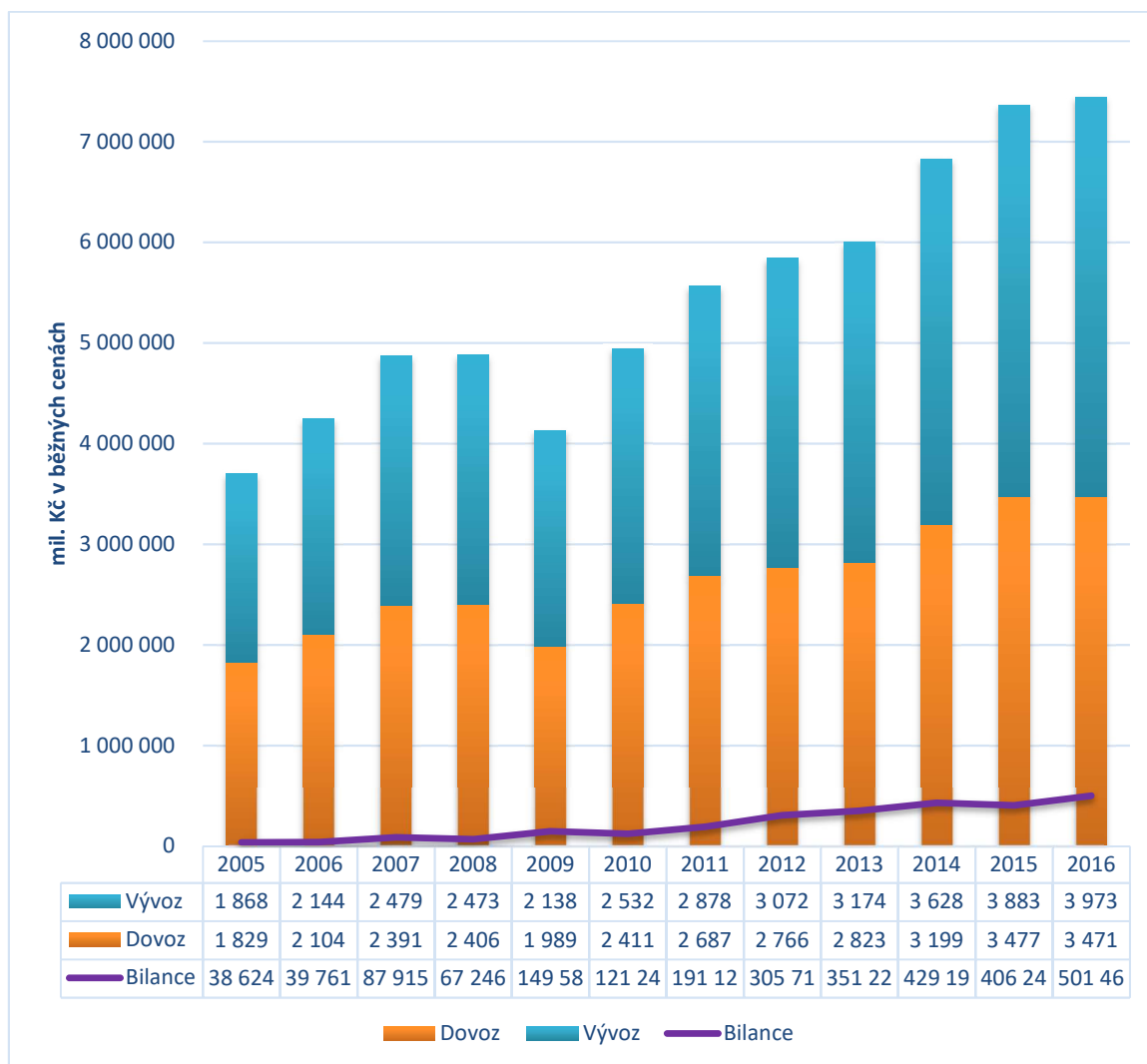
Oddíl CZ-CPA		Vývoz
01	Produkty zemědělství a myslivosti	44 619
02	Produkty lesnictví, těžby dřeva	10 426
03	Ryby a jiné produkty rybolovu; produkty akvakultury	1 989
05	Černé a hnědé uhlí a lignit	9 663
06	Ropa a zemní plyn	34 950
07	Rudy	100
08	Ostatní těžba a dobývání nerostných surovin	4 428
10	Potravinářské výrobky	119 343
11	Nápoje	17 540
12	Tabákové výrobky	18 318
13	Textilie	60 975
14	Oděvy	35 118
15	Usně a související výrobky	29 778
16	Dřevo a dřevěné a korkové výrobky, kromě nábytku; proutěné a slaměné výrobky	36 460
17	Papír a výrobky z papíru	56 790
19	Koks a rafinované ropné produkty	38 410
20	Chemické látky a chemické přípravky	159 747
21	Základní farmaceutické výrobky a farmaceutické přípravky	58 876
22	Pryžové a plastové výrobky	182 268
23	Ostatní nekovové minerální výrobky	71 242
24	Základní kovy	143 623
25	Kovodělné výrobky, kromě strojů a zařízení	221 988
26	Počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení	574 458
27	Elektrická zařízení	348 745
28	Stroje a zařízení j. n.	444 202
29	Motorová vozidla (kromě motocyklů), přívěsy a návěsy	824 535
30	Ostatní dopravní prostředky a zařízení	49 719
31	Nábytek	70 244
32	Ostatní výrobky zpracovatelského průmyslu	118 219
35	Elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch	30 948

Zdroj: Český statistický úřad



Obchodní bilance se v posledních letech stále zvyšuje, vývoj zahraničního obchodu včetně obchodní bilance zachycuje následující graf.

**Graf č. 11: Vývoj zahraničního obchodu**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

Pro rok 2016 se hodnoty nadále vyvíjely pozitivně: „Obchodní bilance se proti roku 2015 zlepšila o téměř 100 miliard korun a podařilo se jí přesáhnout rekordních 500 miliard korun, což je další nejlepší výsledek v historii sledování. Vývoz zboží za celý rok 2016 si udržel růst, ale hranici 4 bilionů českých korun se mu zatím zdolat nezdařilo. Obchodní bilanci vylepšil meziroční pokles dovozu, kde se pozitivně projevil výrazný pokles schodku obchodu s minerálními palivy a jen mírný meziroční nárůst schodku obchodu s chemickými výrobky, který podpořil vysoký přebytek obchodu se stroji a dopravními prostředky.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2017).

### 3.4 Obchod České republiky a Německa

Německo je bezesporu největší obchodní partner České republiky, již několik let do Německa proudí velká část českého exportu. V roce 2016 zahraniční obchod s Německem tvořil téměř třetinu celkového zahraničního obchodu. Nejvyváženější jsou výrobky zpracovatelského průmyslu, především motorová vozidla, stroje a strojní zařízení a elektronická zařízení.

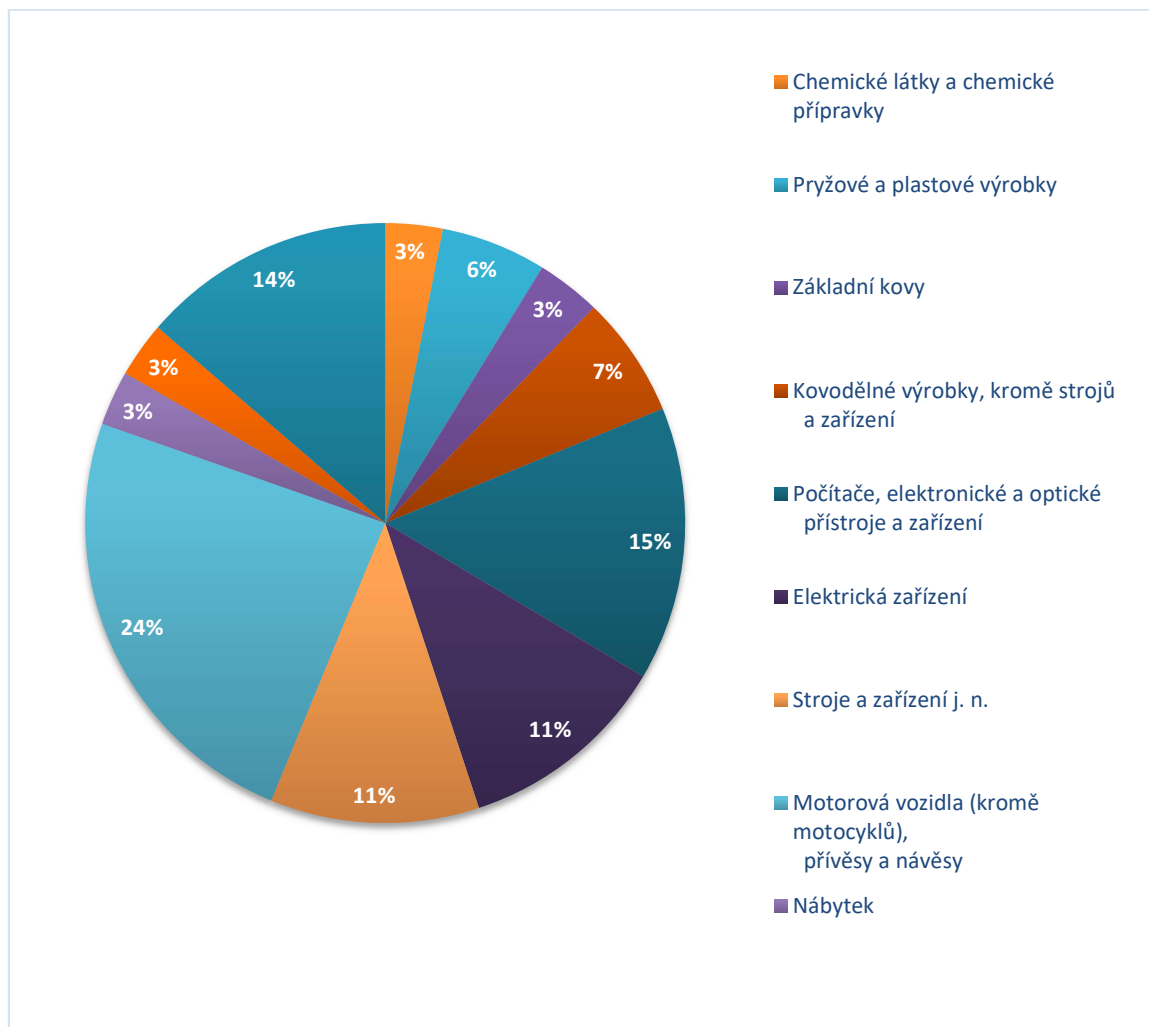
**Tabulka 4: Zahraniční obchod s Německem v roce 2016 (mil. Kč)**

Vybrané oddíly CZ-CPA	vývoz	dovoz	bilance
<b>Celkem</b>	<b>1 289 126</b>	<b>921 793</b>	<b>367 334</b>
Produkty zemědělství, lesnictví a rybnářství	21 428	7 237	14 191
Těžba a dobývání	4 683	7 460	-2 777
Výrobky zpracovatelského průmyslu	1 224 835	884 048	340 786
Elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch	8 983	7 660	1 324
Zásobování vodou, služby související s odpadními vodami	9 797	3 388	5 941
Informační a komunikační služby	19 344	11 642	7 067
Kulturní, zábavní a rekreační služby	48	354	-305

Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

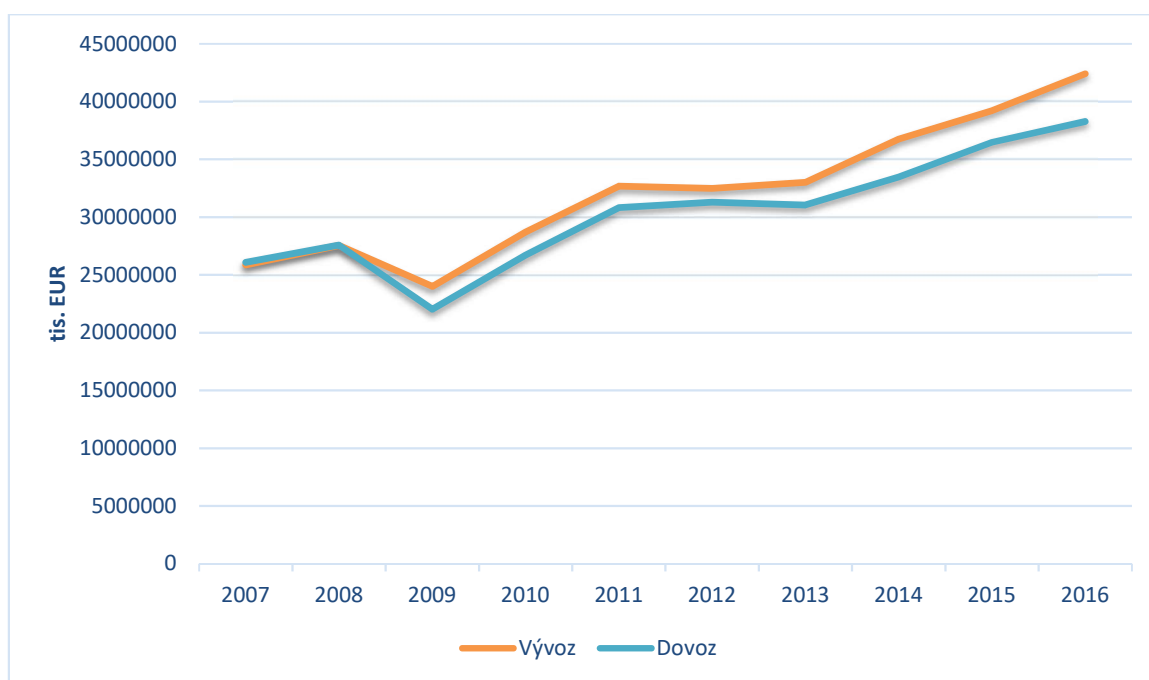
Převážnou většinu obchodu tvoří výrobky zpracovatelského průmyslu, který se skládá z několika částí, kde převažují motorová vozidla.

**Graf č. 11: Vývoz výrobků zpracovatelského průmyslu do Německa v roce 2016**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

**Graf č. 12: Vývoj obchodu s Německem**

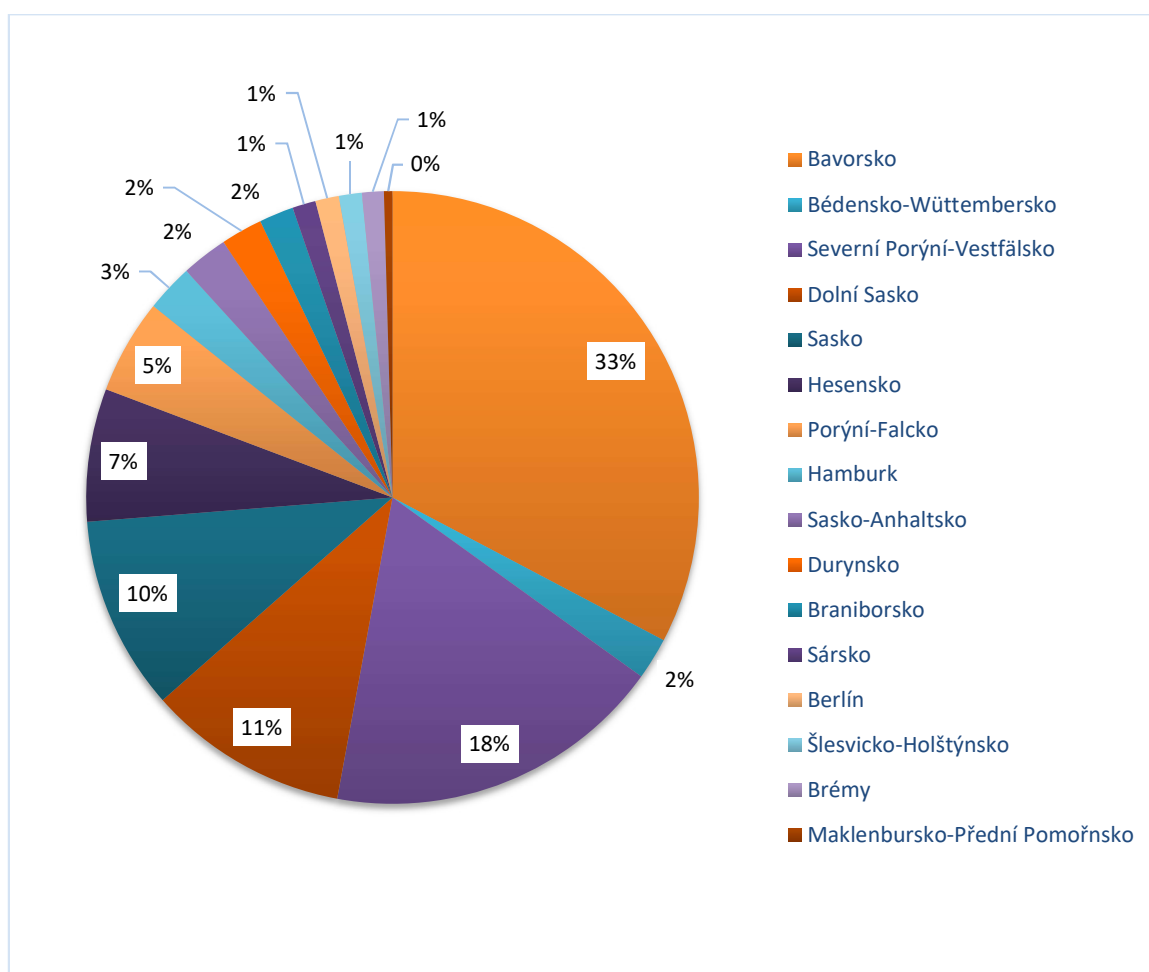


Zdroj: Vlastní zpracování dat Ministerstva zahraničních věcí

„Jak vývoz do SRN: 42,4 mld. € (meziročně + 8,2 %), tak dovoz ze SRN: 38,28 mld. € (meziročně + 4,9%) dosáhly v uplynulém roce historicky nejvyšších hodnot. Pozitivní saldo ZO se ve prospěch ČR v r. 2016 zvýšilo o více než 50% a činilo rekordních 4,12 mld. €.“ (Ministerstvo zahraničních věcí, 2017).

Trend obchodu s Německem je celkově rostoucí. Rozdíly jsou ovšem v jednotlivých zemích, kde nejvýznamnější je pro ČR Bavorsko.

**Graf č. 13: Obchod s jednotlivými spolkovými zeměmi Německa v roce 2016**

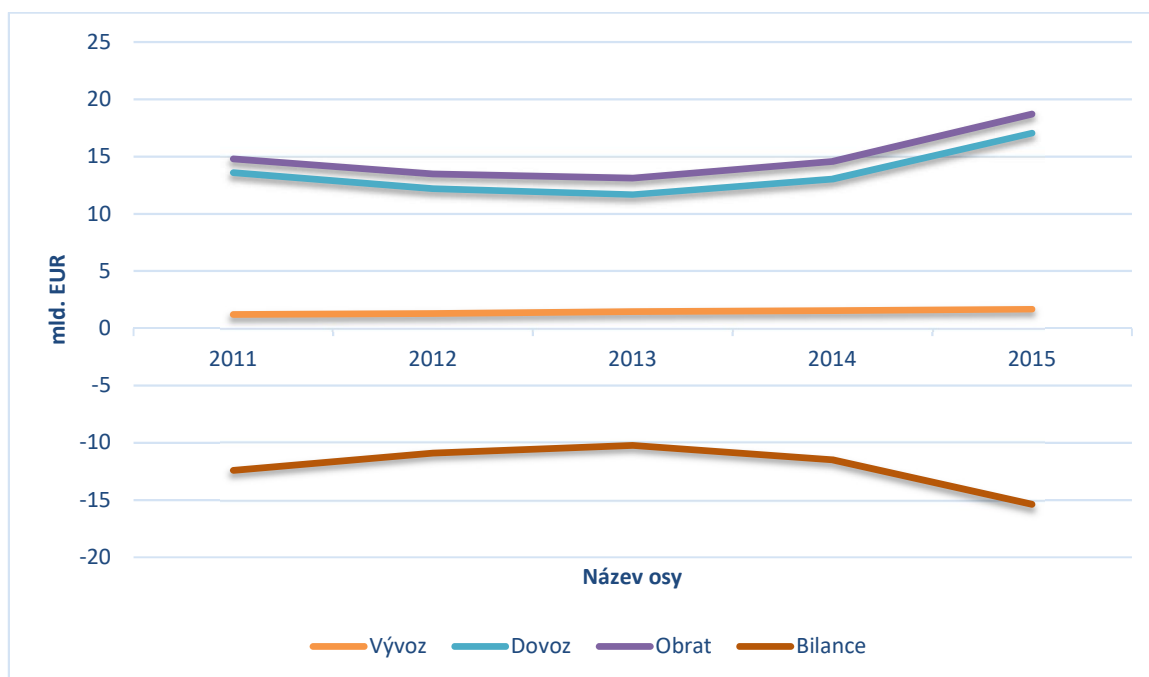


Zdroj: Vlastní zpracování dat Ministerstva zahraničních věcí

### 3.5 Zahraňní obchod s Āínou

Druhým největším obchodním partnerem je pro Āeskou republiku Āína. S Āínou má ĀR zápornou obchodní bilanci, tedy dovoz z Āíny převyšuje vývoz do Āíny.

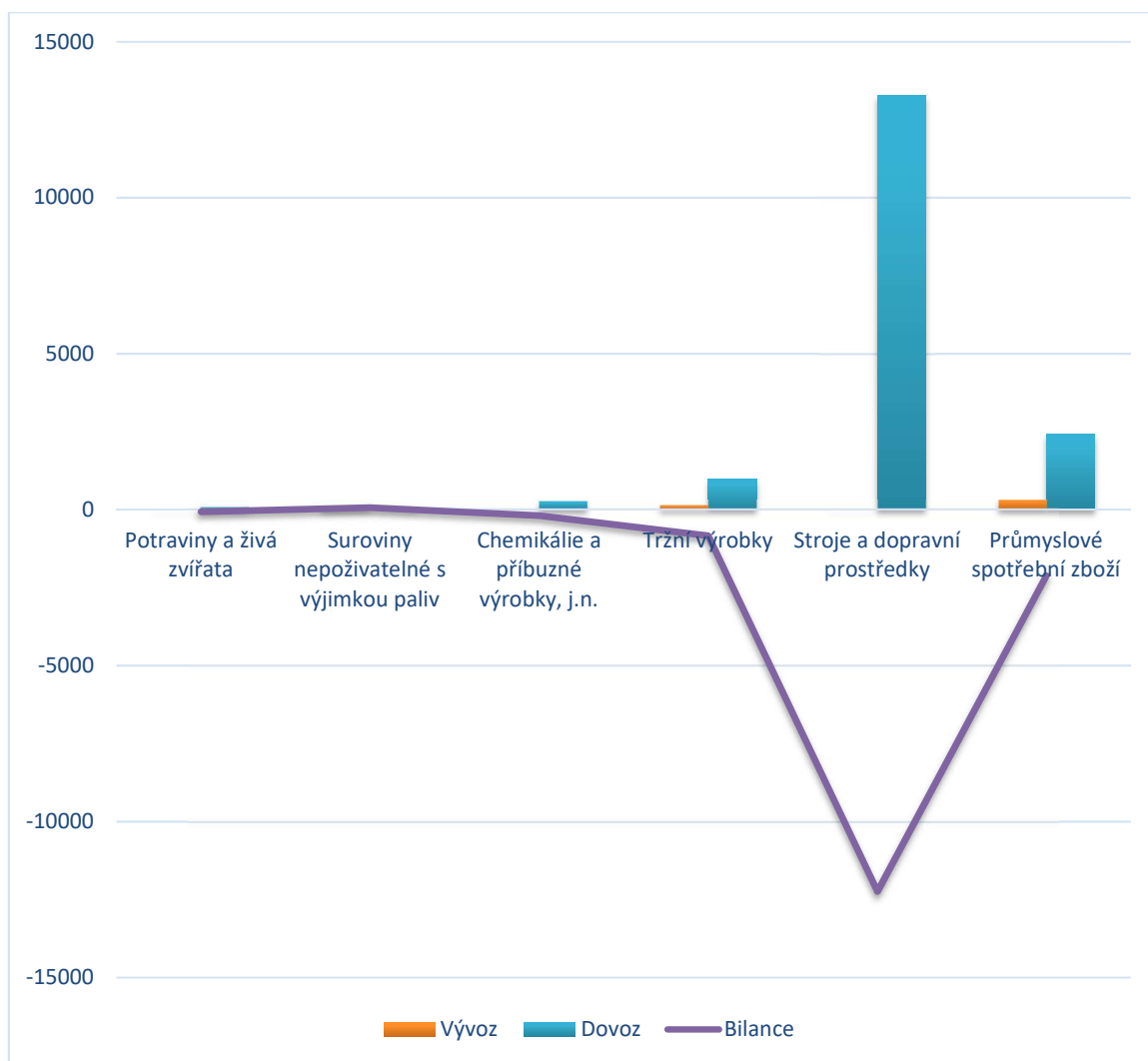
**Graf Ā. 14: Vývoj zahraňního obchodu ĀR s Āínou v roce 2015**



Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu

Největší podíl dovozu z Āíny tvoří stroje a dopravní prostředky, naopak největší položkou vývozu jsou nepoživatelné suroviny. Dalšími významnými oblastmi ve vzájemné výměně zboží jsou tržní výrobky a průmyslové spotřební zboží.

**Graf č. 15: Vybrané oblasti obchodu s Čínou za rok 2015**



Zdroj: Vlastní zpracování dle dat Českého statistického úřadu

**Tabulka 5: Nejvyváženejší zboží z ČR do Číny**

Zboží	Objem v mil. EUR
Části, součásti vozidel motorových, osobních aj. traktorů	153,63
Tříkolky, koloběžky, kočárky pro panenky, hračky ost., modely, puzzle	89,343
Čerpadla i se zařízením měřicím, zdviže na kapaliny	82,569
Buničina dřevná, chemická, pro chemické zpracování	68,204
Mikroskopy jiné než optické difraktoграфы	57,985
Zařízení el. k ochraně, spínání el. obvodů, konektory pro optická vlákna	54,754
Stroje obráb pro broušení lapování leštění ap.	52,349
Části přístr k ochraně ap obvodů rozvaděčů aj	48,81
Přístroje telefonní, ost. přístroje pro vysílání, příjem hlasu, dat jn	47,751
Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory ap	36,982

Zdroj: Český statistický úřad

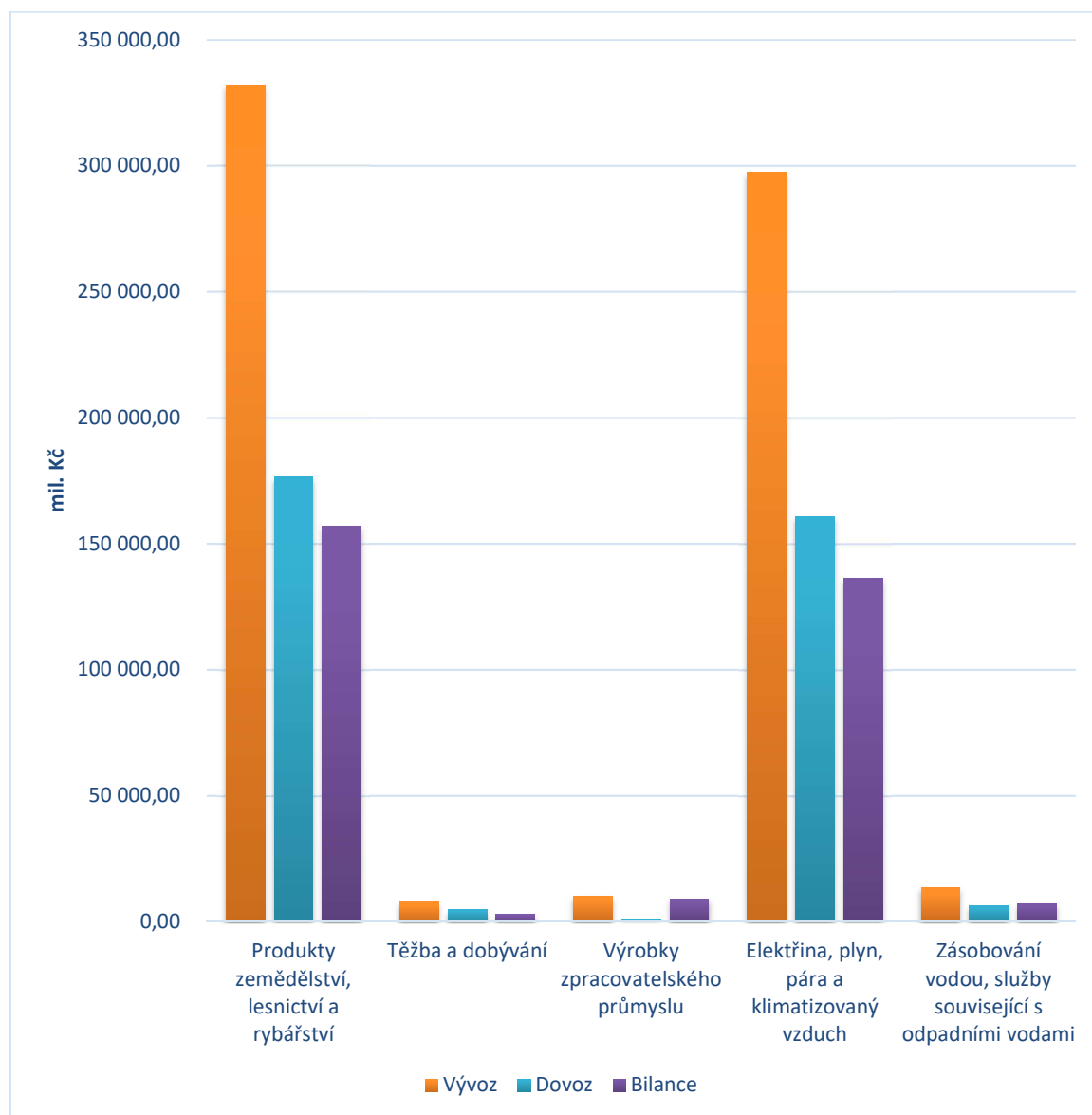
Jak můžeme z dat vidět, v obchodě s Čínou panuje značný nepoměr mezi dovozem a vývozem. Stále je o mnoho větší dovoz než vývoz. Čína dováží do ČR především zboží technického typu, jako jsou součásti počítačů, telefony, strojní zařízení apod.



### 3.6 Zahraňní obchod ČR a Slovenska

Slovensko je pochopitelně jedním z největších obchodních partnerů České republiky. V celkovém žebříčku zahraničních partnerů zaujímá třetí místo.

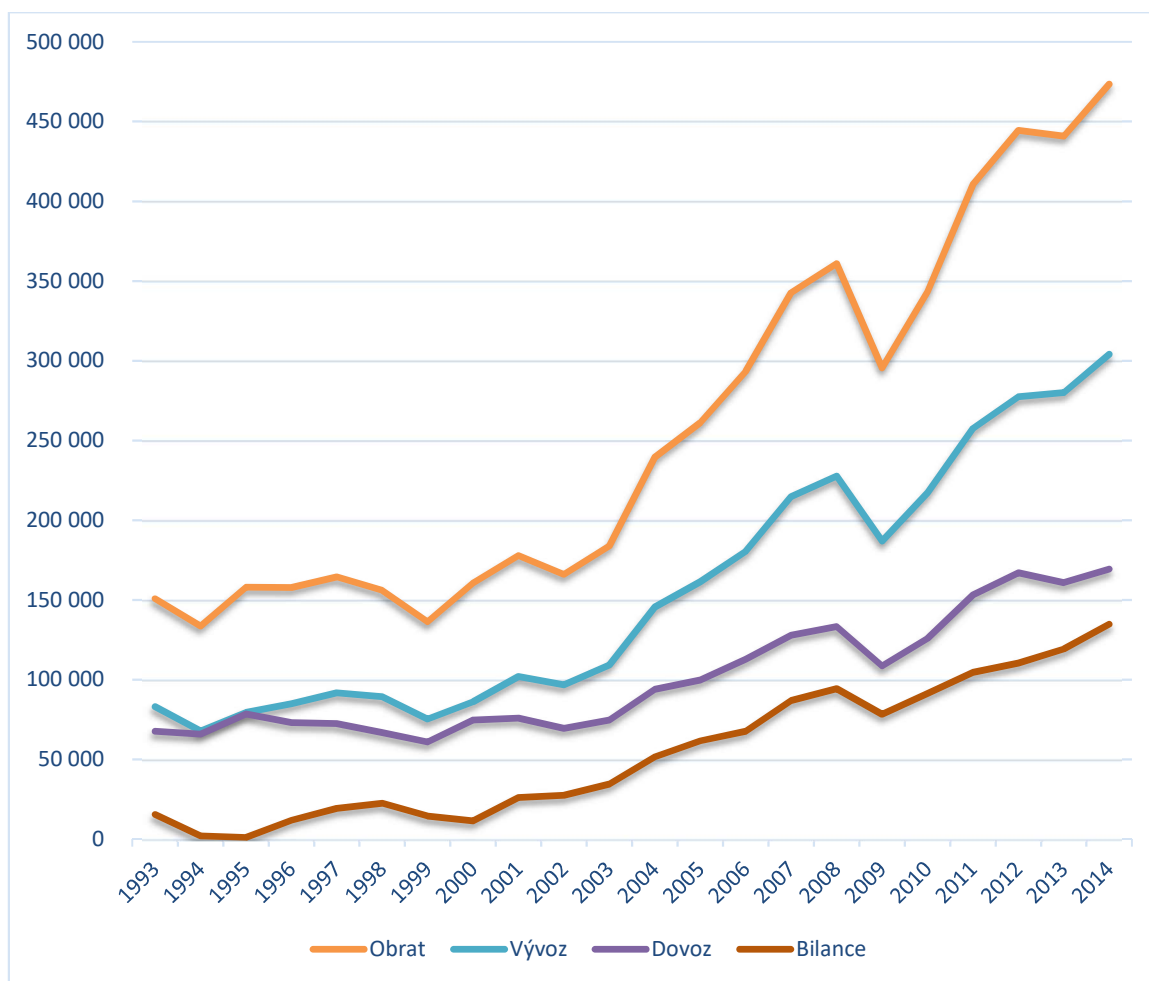
**Graf č. 16: Vybrané oblasti zahraničního obchodu se Slovenskem v roce 2016**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

V obchodě se Slovenskem se opět jedná o vývoz motorových vozidel, strojů a elektronických výrobků, ale i potravinových či chemických výrobků.

**Graf č. 17: Vývoj zahraničního obchodu se Slovenskem**



Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého statistického úřadu

Slovenská republika bezesporu je a bude důležitým obchodním partnerem České republiky. Kromě společné historie, kvůli které je pro české podnikatele jednodušší proniknout na tamější trh, je výhodou i poloha státu a neexistence jazykové bariéry.

## **4 Zhodnocení výsledků**

### **4.1 Směr české ekonomiky**

S ohledem na historii i současnost lze říci, že česká ekonomika jde cestou liberalismu obchodu. Snaží se být součástí mezinárodního obchodu a různých nadnárodních organizací. Čeští podnikatelé se snaží v zahraničí co nejlépe konkurovat na tamních trzích a vláda je v tomto podporuje.

Česká ekonomika je světu otevřená a lze předpokládat, že do budoucna se tato otevřenost bude nadále prohlubovat.

### **4.2 Evropská unie**

Jako člen Evropské unie je Česká republika velice malou zemí, nemá tedy příliš velký vliv na dění v organizaci. Členství je pro ni ale z obchodního hlediska přínosné. Vývoz do EU tvoří více než 80 % celkového vývozu a dovoz více než 65 %.

Lze tedy říci, že vystoupení z unie nyní není vhodné, ač má své zastánce. Co se týče ztráty suverenity České republiky, není o nic větší, než byla při vstupu do EU. Referendum o vystoupení Velké Británie z unie však započalo řadu diskuzí a u občanů zanechalo pocit, že je třeba unii opustit. Vláda ovšem nezamýšlí podobné referendum v České republice.

### **4.3 Měnová unie**

Vstup do měnové unie je velice diskutabilní téma, na kterém se nejen veřejnost, ale ani ekonomové nedokáží jednoznačně shodnout. Nikdo nemůže s určitostí říci, jaké následky by vstup do měnové unie pro Českou republiku měl.

Pomineme-li kritérium stabilní měny, můžeme říci, že Česká republika konvergenční kritéria plní. Avšak kritérium veřejného dluhu neustále rostlo až do roku 2013, kdy došlo k poklesu. Problémem veřejného dluhu České republiky byla rychlost růstu. Je tedy třeba toto kritérium sledovat a nedopustit opět rychlý nárůst veřejného dluhu.

Co se týče kritéria stabilní měny, tam záleží na několika okolnostech. Do mechanismu směnných kurzů chce Ministerstvo financí a Česká národní banka vstoupit co nejdříve,

tedy z něj co nejdříve přejít přímo do měnové unie. Kurz koruny vůči euru se ale v tomto mechanismu může vyvíjet zcela jinak než vývoj, který MF a ČNB simulovaly. Další otázkou je stanovení hranice u tohoto kritéria, které není jednoznačně určené.

#### **4.4 Zahraníční obchod České republiky**

Zahraníční obchod české republiky lze hodnotit pozitivně, vykazuje kladnou platební bilanci, což svědčí o převisu vývozu nad dovozem.

Hlavní obchodní partneři České republiky jsou Německo, Čína, Slovenská republika a v těsném závěsu za Slovenskou republikou Polsko. Problematický je vztah s Čínou, kde silně převažuje dovoz nad vývozem. Pro Českou republiku by bylo výhodnější najít odbytíště pro tuzemské exportéry v Číně, aby se dorovnala obchodní bilance, popř. aby se snížila záporná hodnota obchodní platební bilance.

Pro vývoz jsou důležité i odbytíště ve Francii, Spojeném království či v Rakousku. Lze předpokládat, že se nadále bude zahraniční obchod vyvíjet příznivě, jelikož trend zahraničního obchodu je rostoucí, a to především s Německem, největším odbytíštěm českého exportu.

## 5 Závěr

Mezinárodní obchod je důležitou součástí každé ekonomiky. Snahy o integraci Evropy sahají již do doby vzniku Československa, kdy organizace podobná Evropské unii byla nemyslitelná. Státy si hlídali svou nově nabytou suverenitu a odmítali se jí vzdát.

Postupem času docházelo čím dál k hlubší integraci Evropy, až vznikla organizace svou integrací přesahující všechny ostatní – Evropská unie. Členské státy se musely vzdát části své suverenity i příjmů na úkor celku. Nejedná se totiž pouze o ekonomickou integraci, která již v Evropě existovala dávno před vznikem Evropské unie, ale i o politickou integraci. Především právě politická integrace bývá terčem kritiky široké veřejnosti.

Zůstává otázkou, zda je tato integrace na místě, či nikoliv. V této otázce se mnoho názorů liší, avšak představme si Českou republiku, která jako samostatný suverénní stát stojí obklopena útvarem tak gigantickým, jako je Evropská unie. Záleželo by na mnoha okolnostech, jak by zahraniční obchod dále vypadal, avšak bez něj se Česká republika nemůže dále rozvíjet a ekonomika růst.

Lze předpokládat, že v nejbližší době k žádným změnám v integraci z iniciativy České republiky nedojde. Zahraniční obchod se tedy s největší pravděpodobností bude nadále pohybovat kolem stejných hodnot, obchod s Velkou Británií se pravděpodobně změní v závislosti na podmínkách odchodu z EU. Obchod s ostatními státy by měl ale být zachován. Pro Českou republiku je důležité udržet dobré obchodní vztahy s Německem, které tvoří téměř třetinu zahraničního obchodu ČR a pokusit se o vyšší vývoz do Číny, se kterou je zahraniční obchod vzhledem k bilanci značně nevyvážený.

## 6 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

BENDA, Václav, Milan TOMÍČEK. *DPH u intrakomunitárních dodávek a dovozu a vývozu zboží: praktické postupy uplatňování daně s využitím příkladů*. Praha: Bova Polygon, 2015. ISBN 978-80-7273-174-9.

FABIANKOVÁ, Klára a kol. *Role státu v krizových obdobích v první polovině 20. století*. 1. vyd. Praha: Agentura Pankrác, 2015. ISBN 978-80-86781-29-7

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945–2008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-128-4

HELÍSEK, Mojmír a kol. *Vstup ČR do eurozóny, ERM II a kurzové konvergenční kritérium*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-7408-000-05

KÖNIG, Petr, Lubor LACINA a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-846-0

KRALAS, Jan. *Mezinárodní organizace: Systémy spolupráce mezi státy*. 1. vyd. Praha: SLON, 2015. ISBN 978-80-7419-179-4

LACINA, Vlastislav, Jan HÁJEK. *Kdy nám bylo nejlépe? Od hospodářské dezintegrace k integraci střední Evropy*. 1. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-101-9

MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. 1. vyd. Praha: Laissez Faire, 2010. ISBN 978-80-254-6624-7

MYANT, Martin. *Vzestup a pád českého kapitalismu: Ekonomický vývoj České republiky od roku 1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2288-2

SARRAZIN, Thilo. *Evropa euro nepotřebuje: jak nás politické vizionářství zavedlo do krize*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2314-8

VÍT, Karel. *Evropské perspektivy II: Vnitropolitické aspekty vztahu ČR – EU (1992-1998)*. 1. vyd. Hradec Králové: M&V, 2007. ISBN 978-80-86771-24-3

Elektronické zdroje:

Český statistický úřad. *Průměrná míra inflace v roce 2008 byla 6,3 %*, [online]. 9. 1. 2009. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/indexy-spotrebitelskych-cen-inflace-prosinec-2008-jnh4qq0y4y>

Česká televize. *Historické rozhodnutí: pro brexit hlasovalo 51,9 procenta Britů, proti 48,1*. [online]. 24. 6. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1826735-historicke-rozhodnuti-pro-brexit-hlasovalo-519-procenta-britu-proti-481>

HAZUCHA, Dušan. *Výhody a nevýhody Evropské měnové unie a implikace pro ČR*. In: euportal.parlamentnilisty.cz [online]. 29. 3. 20016. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/693-vyhody-a-nevyhody-evropske-menove-unie-a-implikace-pro-cr.aspx>

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. *Možné dopady vystoupení Velké Británie z EU na ekonomiku ČR a obchodní vztahy*, tisková zpráva [online]. 24. 6. 2016. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/mozne-dopady-vystoupeni-velke-britanie-z-eu-na-ekonomiku-cr-a-obchodni-vztahy---177177/>

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. *Komentář Ministerstva průmyslu a obchodu ČR k výsledkům zahraničního obchodu za prosinec 2016*. [online]. 7. 2. 2017. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistiky-zahranicniho-obchodu/komentar-ministerstva-prumyslu-a-obchodu-cr-k-vysledkum-zahranicniho-obchodu-za-prosinec-2016--225836/>

Ministerstvo zahraničních věcí. České republiky. *České-německý zahraniční obchod v roce 2016 dosáhl nového rekordu: 80,7 mld. €*, [online]. 23. 2. 2017. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/berlin/cz/obchod\\_a\\_ekonomika/cesko\\_nemecke\\_hospodarske\\_vztahy/cesko\\_nemecky\\_zahranicni\\_obchod\\_v\\_r\\_2016.html](http://www.mzv.cz/berlin/cz/obchod_a_ekonomika/cesko_nemecke_hospodarske_vztahy/cesko_nemecky_zahranicni_obchod_v_r_2016.html)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Odpovědi na nejčastější dotazy ohledně brexitu a reformy EU*, tisková zpráva [online]. 21. 9. 2016. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti\\_a\\_media/tiskove\\_zpravy/x2016\\_09\\_23\\_odpovedi\\_na\\_nejcastejsi\\_dotazy\\_ohledne.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2016_09_23_odpovedi_na_nejcastejsi_dotazy_ohledne.html)

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Výsledky referenda o vstupu ČR do EU*. In: [www.mzv.cz](http://www.mzv.cz) [online]. 3. 9. 2003. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/zagreb/cz/zpravy\\_a\\_udalosti/vysledky\\_referenda\\_o\\_vstupu\\_cr\\_do\\_eu.html](http://www.mzv.cz/zagreb/cz/zpravy_a_udalosti/vysledky_referenda_o_vstupu_cr_do_eu.html)

SKŘIVAN, Aleš, 2007. *K charakteru, rozsahu a zaměření československého vývozu v meziválečném období* [online], Acta Oeconomica Pragensia, 2007, 15(7), 367-377. ISSN 1804-2112, dostupné z: <https://www.vse.cz/aop/archiv.php>

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty [online] dostupný z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dph/>



## 7 Přílohy

### Příloha 1:

Zahraniční obchod se státy EU a mimo EU v roce 2015  
v mil. Kč FOB/CIF (běžné ceny), přeshraniční pojetí

		Vývoz				Dovoz			
		mil. Kč		%		mil. Kč		%	
Obchod se státy EU28									
	<b>Celkem</b>	<b>5 507 807</b>	<b>100,0</b>	<b>Celkem</b>	<b>3 231 199</b>	<b>100,0</b>	<b>Celkem</b>	<b>2 276 608</b>	<b>100,0</b>
1.	Německo	2 149 794	39,0	Německo	1 248 360	38,6	Německo	901 434	39,6
2.	Slovensko	526 412	9,6	Slovensko	348 039	10,8	Polsko	275 620	12,1
3.	Polsko	503 562	9,1	Polsko	227 942	7,1	Slovensko	178 374	7,8
4.	Francie	304 416	5,5	Spojené království	206 151	6,4	Itálie	140 911	6,2
5.	Itálie	287 627	5,2	Francie	198 750	6,2	Francie	105 666	4,6
6.	Spojené království	280 643	5,1	Rakousko	158 117	4,9	Rakousko	103 486	4,5
7.	Rakousko	261 603	4,7	Itálie	146 716	4,5	Nizozemsko	103 280	4,5
8.	Nizozemsko	210 493	3,8	Maďarsko	115 169	3,6	Maďarsko	82 101	3,6
9.	Maďarsko	197 270	3,6	Nizozemsko	107 213	3,3	Spojené království	74 492	3,3
10.	Španělsko	162 682	3,0	Španělsko	101 992	3,2	Španělsko	60 690	2,7
11.	Belgie	147 248	2,7	Belgie	89 118	2,8	Belgie	58 130	2,6
12.	Rumunsko	90 811	1,6	Švédsko	59 525	1,8	Rumunsko	41 930	1,8
13.	Švédsko	88 798	1,6	Rumunsko	48 882	1,5	Irsko	29 673	1,3
Obchod se státy mimo EU28									
	<b>Celkem</b>	<b>1 825 662</b>	<b>100,0</b>	<b>Celkem</b>	<b>649 054</b>	<b>100,0</b>	<b>Celkem</b>	<b>1 176 607</b>	<b>100,0</b>
1.	Čína	512 911	28,1	Spojené státy	92 053	14,2	Čína	467 300	39,7
2.	Ruská federace	182 528	10,0	Ruská federace	78 812	12,1	Ruská federace	103 715	8,8
3.	Spojené státy	173 689	9,5	Švýcarsko	60 344	9,3	Korejská republika	82 668	7,0
4.	Švýcarsko	95 454	5,2	Turecko	47 123	7,3	Spojené státy	81 636	6,9
5.	Korejská republika	95 155	5,2	Čína	45 611	7,0	Japonsko	56 338	4,8
6.	Turecko	78 346	4,3	Japonsko	21 336	3,3	Švýcarsko	35 110	3,0
7.	Japonsko	77 674	4,3	Spoj. arabské emiráty	19 951	3,1	Turecko	31 223	2,7
8.	Ukrajina	35 969	2,0	Izrael	17 232	2,7	Thajsko	29 544	2,5
9.	Thajsko	33 563	1,8	Norsko	17 092	2,6	Ázerbájdžán	25 710	2,2
10.	Indie	30 033	1,6	Mexiko	16 284	2,5	Malajsie	24 270	2,1
11.	Mexiko	29 420	1,6	Ukrajina	15 287	2,4	Tchaj-wan	22 466	1,9
12.	Malajsie	28 874	1,6	Austrálie	14 979	2,3	Ukrajina	20 682	1,8
13.	Ázerbájdžán	28 538	1,6	Saúdská Arábie	14 223	2,2	Indie	16 587	1,4

Zdroj: Český statistický úřad, údaje za rok 2015  
dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-rocni-udaje-2015>

## Příloha č. 2:

## Hlavní zahraničněobchodní partneři

v mil. Kč FOB/CIF (běžné ceny), přeshraniční pojetí

Stát	Prosinec 2016	Index <sup>1)</sup>	Meziroční změna	Podíl v %
<b>Obrat celkem</b>	590 041	99,4	-3 291	100,0
1. Německo	168 859	104,6	7 449	28,6
2. Čína	44 002	85,7	-7 343	7,5
3. Slovensko	41 012	89,8	-4 642	7,0
4. Polsko	40 488	96,0	-1 684	6,9
5. Itálie	23 159	106,1	1 336	3,9
6. Francie	23 079	103,2	718	3,9
7. Spojené království	22 156	101,5	321	3,8
8. Rakousko	21 998	110,0	2 008	3,7
9. Nizozemsko	17 492	93,5	-1 225	3,0
10. Maďarsko	14 221	95,2	-714	2,4
11. Spojené státy	13 789	98,8	-167	2,3
12. Ruská federace	13 653	100,8	113	2,3
13. Španělsko	12 406	99,2	-101	2,1
14. Belgie	11 602	111,7	1 211	2,0
15. Korejská republika	8 827	112,4	973	1,5
16. Švýcarsko	7 340	108,7	585	1,2
<b>Vývoz celkem</b>	305 761	100,7	2 038	100,0
1. Německo	96 065	103,3	3 109	31,4
2. Slovensko	26 353	84,2	-4 960	8,6
3. Polsko	18 554	103,1	552	6,1
4. Francie	14 613	100,8	112	4,8
5. Spojené království	14 410	98,4	-234	4,7
6. Rakousko	13 665	110,9	1 339	4,5
7. Itálie	11 601	110,1	1 063	3,8
8. Nizozemsko	9 810	104,9	457	3,2
9. Maďarsko	8 325	95,3	-407	2,7
10. Španělsko	7 281	98,7	-99	2,4
11. Spojené státy	7 059	98,6	-103	2,3
12. Belgie	6 643	105,5	344	2,2
13. Ruská federace	6 525	100,0	-2	2,1
14. Čína	4 975	119,7	818	1,6
15. Švýcarsko	4 528	111,5	466	1,5
16. Švédsko	4 421	96,3	-170	1,4
<b>Dovoz celkem</b>	284 280	98,2	-5 329	100,0
1. Německo	72 794	106,3	4 339	25,6
2. Čína	39 028	82,7	-8 161	13,7
3. Polsko	21 934	90,8	-2 236	7,7
4. Slovensko	14 659	102,2	318	5,2
5. Itálie	11 558	102,4	273	4,1
6. Francie	8 466	107,7	606	3,0
7. Rakousko	8 333	108,7	669	2,9
8. Spojené království	7 746	107,7	554	2,7
9. Nizozemsko	7 682	82,0	-1 681	2,7
10. Korejská republika	7 598	111,6	792	2,7
11. Ruská federace	7 128	101,6	116	2,5
12. Spojené státy	6 730	99,1	-63	2,4
13. Maďarsko	5 896	95,0	-307	2,1
14. Španělsko	5 124	100,0	-1	1,8
15. Japonsko	5 027	116,1	698	1,8
16. Belgie	4 958	121,2	867	1,7

<sup>1)</sup> Stejně období předchozího roku = 100.

Zdroj: Český statistický úřad